

Arja Packalén

YMPÄRISTÖMERKKI HOTELLILIIKETOIMINNASSA

Case: Joutsenmerkki Hotelli-ravintola Lasarettiin

Opinnäytetyö

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Palvelujen johtamisen ja tuottamisen koulutusohjelma

Kevät 2013

Koulutusala Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	Koulutusohjelma Palvelujen johtamisen ja tuottamisen koulutusohjelma
Tekijä(t) Arja Paakkalén	
Työn nimi YMPÄRISTÖMERKKI HOTELLILIIKETOIMINNASSA Case: Joutsenmerkki Hotelli-ravintola Lasarettiin	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot	Ohjaaja(t) Pasi Korhonen Toimeksiantaja Hotelli-ravintola Lasaretti/Anna Paakkari
Aika Kevät 2013	Sivumäärä ja liitteet 61+90
<p>Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka kehitystehtävänä oli hankkia ympäristömerkki oululaiselle Hotelli-ravintola Lasaretille. Työn teoreettisena viitekehyksenä toimii kestävän kehityksen teoria ja siihen pohjautuva vastuullinen liiketoiminta. Kestävä kehitys perustuu ihmisen tarpeisiin ja niiden tyydyttämiseen tarvittavista resursseista, joita tarkastellaan ekologisesta, sosiaalisesta ja taloudellisesta ulottuvuudesta sekä paikallisella, alueellisella ja globaalilla tasolla. Yritysten ympäristöpolitiikassa määritellään niiden ympäristövastuun taso. Vastuullisella ympäristöpolitiikalla saavutetaan kustannusten vastapainona kustannussäästöjä, lisätään yrityksen kilpailukykyä, parannetaan ympäristön tilaa ja lisätään asiakkaiden viihtyvyyttä.</p> <p>Ympäristövastuun toteuttamisen avuksi on luotu useita erilaisia ympäristöjohtamisen työkaluja. Tässä opinnäytetyössä kerrotaan Suomessa käytössä olevista virallisista ja epävirallisista ympäristömerkeistä ja ympäristötuotteista sekä ISO 14001, EN ISO 14006:2011 ja EMAS- ympäristöjärjestelmistä. Suomessa on käytössä kaksi virallista hotelleille tarkoitettua ympäristömerkkiä, jotka ovat Pohjoismainen ympäristömerkki eli Joutsenmerkki ja Euroopan ympäristömerkki, EU-ympäristömerkki. Opinnäytetyön toiminnallisessa osassa kuvataan Joutsenmerkin hakuprosessi, joka tehtiin toimeksiantona Hotelli-ravintola Lasarettiin.</p> <p>Kehitystehtävän tuloksena Lasaretin hotellitoiminnalle myönnettiin Joutsenmerkki. Onnistuneen prosessin myötä hotelli saa käyttää Joutsenmerkkiä markkinoinnissaan ja siitä on hyötyä muun muassa julkishallinnon palveluiden kilpailutuksessa. Johtopäätöksissä kerrotaan työn onnistumisen kannalta tärkeistä tekijöistä, kuten koko henkilökunnan sitoutumisesta prosessiin. Lisäksi esitetään kehittämisehdotuksia hotelli-ravintolan ympäristötyön kehittämiseksi edelleen. Kehittämiskohteina ovat esimerkiksi Joutsenmerkin hakeminen myös hotellin ravintolatoiminnalle tai yhteistyökumppanin valinta Joutsenmerkittijä tuotteita ja palveluita suosimalla.</p>	
Kieli	suomi
Asiasanat	Joutsenmerkki, kestävä kehitys, vastuullinen yritystoiminta, ympäristömerkit
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Tourism	Degree Programme Tourism; Production and Management of Services
Author(s) Arja Packalén	
Title Eco-label in Hotel business. Case Hotel Restaurant Lasaretti	
Optional Professional Studies	Instructor(s) Pasi Korhonen
	Commissioned by Hotel-restaurant Lasaretti
Date Spring 2013	Total Number of Pages and Appendices 61+90
<p>This functional thesis deals with ecolabels in the hotel business. The development task of the thesis includes the application process of the eco-label for Hotel Restaurant Lasaretti in Oulu. Corporate responsibility is a part of sustainable development, which is based on human needs and the resources to satisfy them. The theory of sustainable development gives the theoretical framework to the thesis. Sustainable development is based on human needs and the necessary resources to satisfy them, including the ecological, social and economic dimension, as well as local, regional and global level. Corporate environmental policy defines the level of environmental responsibility. Responsible environmental policy increases the company's competitiveness, improves the environment and increases customer satisfaction. Even if this brings some extra costs to the companies, cost savings are also obtained.</p> <p>Nowadays there are several environmental management tools available to assist the implementation of responsible business. This thesis describes some formal and informal ecolabels used in Finland, as well as some environmental product labels, such as ISO 14001, EN ISO 14006:2011 and EMAS environmental management system. There are two official ecolabels used in Finnish hotels. The other one is called the Nordic Ecolabel, also known as the Nordic Swan, and the other one is the European Ecolabel, EU-Ecolabel. This thesis describes the application process of the Nordic Swan label commissioned by Hotel Restaurant Lasaretti, as well as the Nordic Swan criteria, which must be fulfilled in order to obtain the label.</p> <p>As a result of the development task, Hotel Restaurant Lasaretti's hotel operation was awarded the Nordic Swan. Due to the successful process, the hotel may now use the Swan trademark in its marketing and it will be useful, among other things, when tendering for public services. The conclusion of the thesis explains some factors, which were relevant to succeed in the work, such as the commitment of the entire staff to the process. In addition, there are some development proposals to the hotel to further develop its environmental work, e.g. to apply the Nordic Swan to the hotel's restaurant operations, or to choose their business partners by favouring the Nordic Swan labelled products and services.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	Nordic Swan , sustainable development, corporate responsibility, eco-labels
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☐ Library of Kajaani University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 VASTUULLINEN YRITYSTOIMINTA	3
2.1 Kestävä kehitys	3
2.2 Vastuullisen liiketoiminnan ulottuvuudet	4
2.2.1 Ekologinen ulottuvuus	5
2.2.2 Sosiaalinen ulottuvuus	6
2.2.3 Taloudellinen ulottuvuus	6
2.3 Ympäristönäkökohdat huomioon ottava suunnittelu eli ekosuunnittelu	7
2.4 Kestävä ja vastuullinen toiminta matkailualalla	8
2.5 Ympäristöjohtaminen eli ympäristöasioiden johtaminen	8
2.6 Ympäristösanaa	9
3 YMPÄRISTÖMERKIT SUOMESSA	13
3.1 Viralliset ympäristömerkit	13
3.1.1 Pohjoismainen ympäristömerkki eli Joutsenmerkki	14
3.1.2 Euroopan ympäristömerkki	16
3.1.3 Energiamerkki	18
3.1.4 Muita Suomessa käytössä olevia ympäristötuotemerkkejä	18
3.2 Ympäristöjärjestelmät	25
3.2.1 ISO 14001	25
3.2.2 EMAS -järjestelmä	26
4 JOUTSENMERKIN HAKUPROSESSI HOTELLI-RAVINTOLA LASARETTIIN	28
4.1 Hotelli-ravintola Lasaretti	28
4.2 Hotelli-ravintola Lasaretin ympäristöpolitiikka	29
4.3 Joutsenmerkin hakuprosessi	30
4.4 Toimeksiantosopimuksen tekeminen	31
4.5 Lähtötilanteen kartoitus	31
4.6 Hotellihakemuksen tekeminen	31
4.7 Hakemuslomakkeen täyttäminen ja liitteiden hankkiminen	32
4.8 Hakemuksen täydentäminen	32
4.9 Joutsenmerkin tarkastuskäynti	33

4.10 Joutsenmerkin hyväksyminen	33
5 HOTELLI LASARETIN JOUTSENMERKKIHAKEMUS	34
5.1 Hotellin yleiskuvaus	34
5.2 Raja-arvojen määrittely	35
5.3 Raja-arvojen luokittelu	35
5.4 Energiakulutuksen raja-arvo	35
5.5 Vedenkäyttö	37
5.6 Kemialliset tuotteet	37
5.7 Jätehuolto	38
5.8 Ympäristövaatimukset	38
5.8.1 Käyttö ja huolto	38
5.8.2 Hotellin tilat ja vastahankitut/hankittavat tuotteet	42
5.8.3 Vierashuoneet	44
5.8.4 Keittiö ja ruokasali	46
5.8.5 Hotellin ja ravintolan lisävaatimukset	47
5.8.6 Siivous ja pesu	49
5.8.7 Jätteet	51
5.8.8 Kuljetukset	52
5.8.9 Lisäpisteet raja-arvoista	53
5.8.10 Lisävaatimukset hotelleille, joilla on konferenssitilat	53
5.8.11 Lisävaatimus hotelleille, joissa on uima-allas	54
5.8.12 Ympäristöasioiden hallinta	55
5.9 Säännöt	58
5.10 Kooste hotelli Lasaretin pisteistä	59
6 POHDINTA	60
LÄHTEET	62
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kestävän kehityksen käsite otettiin kansainvälisesti käyttöön vuonna 1987, kun Maailman kehitys- ja ympäristöministeriö julkaisi puheenjohtajansa Gro Harlem Brundtlandin johdolla Brundtlandin raportiksi nimetyn asiakirjan *Our Common Future*, yhteinen tulevaisuutemme.

Maailmanlaajuisesti heräsi huoli ilmastonmuutoksesta, ympäristön saastumisesta ja luonnonvarojen ehtymisestä. Samalla alettiin miettiä, kuinka ihminen omalla toiminnallaan voisi vaikuttaa ympäristöhaittojen vähenemiseen. Teollisuuden aiheuttamiin ympäristöhaittoihin on puututtu lainsäädännöllä jo pitkään, mutta myös muille toimijoille on alettu luoda erilaisia ympäristö- ja laatujärjestelmiä ympäristöystävällisempien tuotteiden ja palveluiden tuottamiseksi.

Tänä päivänä vain viidesosa maapallon koko väestöstä käyttää jopa 80 prosenttia sen resursseista. Kestävä kehitys edellyttää, että erityisesti länsimaat vähentävät energian, luonnonvarojen ja materiaalien kulutusta. Jotta siihen päästäisi, tarvitaan sekä teknologista kehitystä että kulutustottumusten muutosta. Ympäristötehokkuutta voidaan parantaa tehokkaammalla resurssien käytöllä, uusiutuvien luonnonvarojen käytön huomattavalla lisäyksellä, energiankulutuksen vähentämisellä ja tuotteiden kierrätettävyyden lisäämisellä. (Pohjoismainen ympäristömerkintä 2000, 3.)

Opinnäytetyön yleisenä viitekehyksenä toimii kestävän kehityksen teoria. Työn teoriaosassa kerrotaan kestävään kehitykseen perustuvasta vastuullisesta yritystoiminnasta, sen eri ulottuvuuksista ja tasoista. Tässä yhteydessä kuvataan myös ekosuunnittelun käsitettä ja siihen kehitettyä EN ISO 14006:2011 kansainvälistä standardia, koska se on varsin uusi työkalu ympäristösuunnitteluun ja vastaa suoraan ympäristötehokkuuden kehittämistarpeisiin. Matkailualalla kestävä kehitys perustuu kansainvälisesti tunnettuun käsitteeseen *sustainable tourism*, jonka eri tasot vastaavat vastuullisen yritystoiminnan tasoja ja tavoitteita.

Vastuulliseen yritystoimintaan liittyy ympäristöjohtamisen käsite, jolla tarkoitetaan ympäristöasioiden liittämistä osaksi yrityksen kokonaisvaltaista, jokapäiväistä johtamis- ja päätöksentekojärjestelmää. Ympäristöjohtamiseen liittyvä sanasto on kirjavaa ja siksi osin myös vaikea-

selkoista. Ympäristösanastoa selvitetään omassa kappaleessaan, jonka jälkeen siirrytään käsittelemään ympäristömerkkejä ja – järjestelmiä.

Maailman suurin ympäristömerkkien listaaja Ecolabel Index on luetteloanut vuoden 2013 alussa 432 ympäristömerkkiä 197 maassa 25 eri tuotantoalalla (Ecolabel Index 2013). Tämä työ on rajattu käsittelemään Suomessa käytettäviä virallisia ympäristömerkkejä ja niihin yleisesti rinnastettavia epävirallisia ympäristömerkkejä. Ympäristöjärjestelmistä esitellään Suomessa yleisimmin käytössä olevat ISO 14 001 ja EMAS-järjestelmät, koska ne toimivat ympäristömerkkien pohjana.

Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämän kehittämistyö, jonka tarkoituksena on tuottaa konkreettinen tuotos, kehittää, ohjeistaa tai järjestää käytännön toimintaa ammatillisessa kentässä. Toiminnalliselle opinnäytetyölle on tyypillisesti työelämän toimeksiantaja. Työ on yleensä kaksiosainen siten, että toisessa osassa kuvataan viitekehysteoria, ja toisessa osassa varsinainen toiminnallinen osuus. (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2009.)

Tämä opinnäytetyö tehtiin oululaisen hotelli-ravintola Lasaretin toimeksiannosta ja työn toiminnallinen osuus kuvaa Joutsenmerkin hakuprosessia Lasarettiin. Hakuprosessi kuvataan ensin yleisemmällä tasolla ja sen jälkeen Pohjoismaiden ympäristömerkinnän hakemusasiakirja Hotellit ja retkeilymajat 072 version 3.4. mukaisesti siten, että ensin esitetään jokaisen osan vaatimukset ja sen jälkeen Lasaretille niistä myönnetyt pisteet. Hotelli-ravintola Lasaretin Joutsenmerkkihakemus auditoitiin syyskuun lopussa vuonna 2012 ja merkki myönnettiin virallisesti 3.10.2012. Varsinainen hakemus on opinnäytetyön liitetiedostona. (Liite 1.)

2 VASTUULLINEN YRITYSTOIMINTA

Vastuullinen liiketoiminta on osa kestävästä kehityksestä ja sitä voidaan tarkastella eri ulottuvuuksien ja tasojen kautta. Ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen ulottuvuus paikallisella, alueellisella ja globaalilla tasolla luovat raamit myös matkailualan yritystoiminnalle niiden ympäristöpolitiikan tueksi.

2.1 Kestävä kehitys

Sustainable development eli kestävä kehitys on ollut käsitteenä käytössä Brundtlandin raportin julkistamisesta lähtien. Sustainable development määritellään raportissa seuraavasti:

” Sustainable development seeks to meet the needs and aspirations of the present without compromising the ability to meet those of the future” (UN Documents. 1987).

Kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti päätökset tehdään aina ottaen huomioon niiden vaikutukset myös tulevien sukupolvien hyvinvointiin ja elinympäristöön. Brundtlandin raportti ja sen suositukset loivat pohjan maailmanlaajuiselle kestävästä kehityksestä toimintaohjelmalle. Rio de Janeirossa Brasiliassa pidettiin vuonna 1992 YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi (UNCED), jossa laadittiin kansainvälinen, poliittisesti sitova asiakirja Agenda 21 maailmanlaajuisen kestävästä kehityksestä toimintaohjelmaksi. Ohjelman tavoitteeksi asetettiin ihmiskunnan kehityksen kääntäminen kestäväälle pohjalle 21. vuosisadalle tultaessa. Toimintaohjelmaan kuuluu neljä kokonaisuutta, jotka ovat kehityksen taloudellinen ja sosiaalinen ulottuvuus, luonnonvarojen suojeleminen ja kestävä käyttö, tärkeimpien toimijoiden roolin vahvistaminen sekä toimeenpanon välineet, joita ovat mm. lainsäädäntö, rahoitus, teknologian siirto ja koulutus. (UNWTO 2011a.)

Agenda 21:n ja muiden Rion sitoumusten toimeenpanoa sekä poliittisten päättäjien kestävästä kehityksestä ohjeistamista varten perustettiin YK:n talous- ja sosiaalikomission alaisuuteen vuosittain kokoontuva YK:n kestävästä kehityksestä toimikunta, CSD. Kesäkuussa 2012 Rio de Janeirossa järjestettiin Rion ympäristö- ja kehityskonferenssin 20-vuotis seuranta kokous. Rio+20 - konferenssin pääteemoja olivat vihreä talous kestävästä kehi-

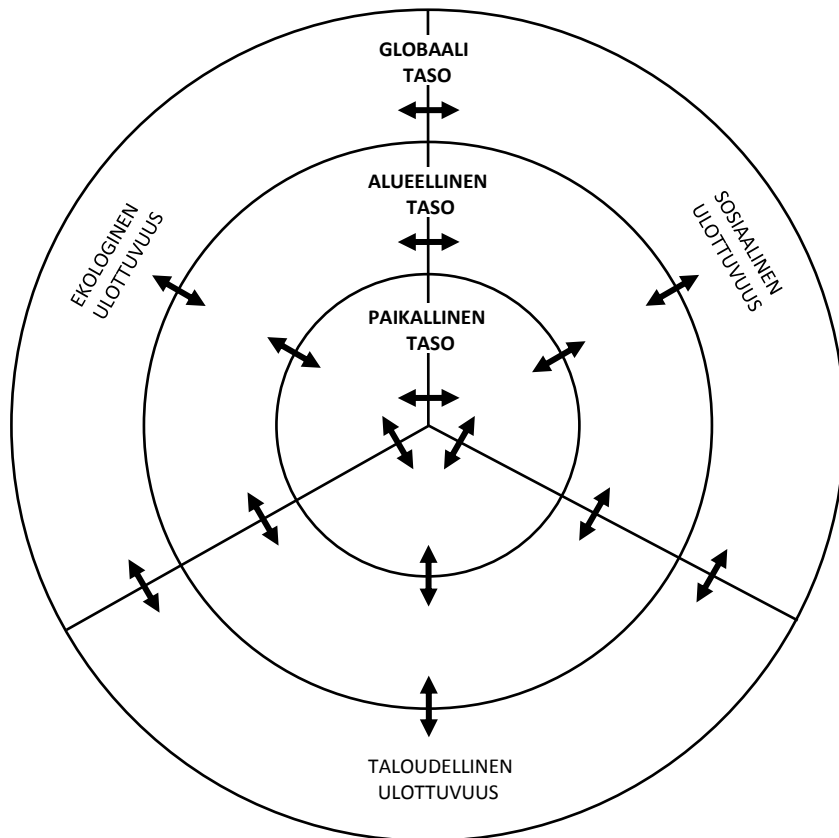
tyksen ja köyhyyden poistamisen politiikkakehyksessä ja kestävän kehityksen institutionaalinen rakenne. (Earth Summit 2012.)

Agenda 21 tavoitteiden mukaisesti on kehitetty erilaisia laadunhallinta- ja ympäristöjärjestelmiä, joiden tarkoituksena on tehdä kestävän kehityksen ympäristöpolitiikka osaksi yhteiskunnan laajempaa poliittista ja taloudellista johtamisjärjestelmää.

2.2 Vastuullisen liiketoiminnan ulottuvuudet

Kestävä kehitys perustuu ihmisen tarpeisiin ja niiden tyydyttämiseen tarvittaviin resursseihin. Tarvittaviin resursseihin liitetään reunaehdoja, jotka syntyvät ekologisesta, sosiaalisesta ja taloudellisesta ulottuvuudesta. Näiden ulottuvuuksien lisäksi tulee huomioida kestävän kehityksen eri tasot, joita ovat paikallinen, alueellinen ja globaali taso. Paikallisella toiminnalla voidaan siis vaikuttaa sekä eri ulottuvuuksilla ja eri tasoilla. (Rohweder 2004, 16.)

Kestävän kehityksen edistämiseksi tulee huomioida myös yritysten välittömät ja välilliset vastuut ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten ulottuvuuksien eri tasoilla. Suorien yritysvastuiden lisäksi yritysten vastuuta pitää arvioida yhteiskunnan, kansantalouden ja yhteistyökumppaneiden toimintojen merkittävyyden arvioinneilla. (Rohweder 2004, 96–97.)

Kuva 1. Kestävän kehityksen ulottuvuudet ja tasot (Rohweder 2004, 17.)

2.2.1 Ekologinen ulottuvuus

Ekologinen ulottuvuus on osa luontopääomaa ja se tarkoittaa luonnonvarojen kestäväää käyttöä siten, että ne riittävät mahdollisimman pitkään ja kuormittavat ekosysteemiä mahdollisimman vähän. Yritysten tulee kehittää menetelmiä ympäristöongelmien ehkäisemiseksi ja erilaisia ekosysteemejä tulee kehittää niin, että ne vaalivat ympäristöä tulevia sukupolvia varten. (Rohweder 2004, 15.)

Yritystoiminnassa ekologinen vastuu muodostuu yrityksen toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta siten, että raaka-aineita ja energiaa käytetään järkevästi ja että toiminnasta syntyvää

jätteen määrää pyritään pienentämään. Suunnittelu ja toimenpiteet täytyy kohdistaa koko toimintaketjuun tuotekehityksestä jätehuoltoon saakka. (Pohjola 2003, 16.)

2.2.2 Sosiaalinen ulottuvuus

Sosiaalisella kestävyydellä tarkoitetaan ihmisten ja yhteiskuntien hyvinvoinnin edistämistä siten, että elinympäristöt ovat oikeudenmukaisia ja turvallisia. Sosiaalinen kestävyys on osa sosiaalista pääomaa, johon kuuluu myös kulttuurinen kestävyys. Sillä tarkoitetaan paikallisten kulttuurien omia kehittymismahdollisuuksia ja erilaisten kulttuurien hyväksyntää ja kunnioittamista (Rohweder 2004, 15.)

Yritystoiminnassa sosiaalinen vastuu muodostuu ensisijaisesti henkilöstön hyvinvoinnista vastuullisen henkilöstöpolitiikan avulla. Tuoteturvallisuus ja kuluttajansuoja sekä hyvät suhteet sekä muihin yrityksiin ja yhdistyksiin ovat myös osa sosiaalista yritysvastuuta. (Pohjola 2003, 16.)

Myös yritystoiminnan tulee kunnioittaa paikallisen luonnon, väestön ja kulttuurin omia ominaispiirteitä. Yritysten eettistä toimintaa seurataan nykyisin varsin tarkoin ja kuluttajat haluaavat tietää tuotteiden alkuperästä ja tuotantotavoista mahdollisimman paljon. Sosiaalisen vastuun kantaminen edistää myös yrityksen positiivista imagoa ja se vahvistaa yrityksen kannattavuutta. (Rohweder 2004, 82–83.)

2.2.3 Taloudellinen ulottuvuus

Yritystoiminta on kestävä kehityksen mukaista, kun sen toiminnassa otetaan tasapuolisesti huomioon sekä ympäristö- että sosiaaliset näkökohdat taloudelliseen toimintaan liitettyinä. Talouden suunnittelu on pitkäjänteistä ja kaikki osa-alueet nivoutuvat toisiinsa. (Rohweder 2004, 16.)

Yrityksissä taloudellinen vastuu on niiden perustuskivi, koko toiminnan pohja. Toiminnan tulee olla kannattavaa, kilpailukykyistä ja tehokasta. Näiden suunnittelua ja seuranta varten yrityksillä on käytössään erilaisia taloushallinnon mittareita. Omistajat asettavat omat tuotto tavoitteensa ja viranomaiset seuraavat ja valvovat yritystoimintaa. Yrityksen toimintaa tulisi

suunnitella pitkällä aikavälillä ja sillä tulee olla taloudelliset mahdollisuudet suorittaa vastuullista henkilöstö- ja ympäristöpolitiikkaa. (Pohjola 2003, 15.)

2.3 Ympäristönäkökohdat huomioon ottava suunnittelu eli ekosuunnittelu

ISON (International Organization for Standardization) tekninen komitea ISO/TC207 Environmental Management laati toukokuussa 2011 asiakirjan EN ISO 14006:2011, jonka keskeinen käsite on ekosuunnittelu. Ekosuunnittelulla tarkoitetaan yrityksen ympäristövaikutavuutta koskevaa kokonaisprosessia, joka alkaa tuotteiden suunnittelusta ja kehittämisestä jatkuen niiden koko elinkaaren ajan käytöstä poistumiseen saakka. Kaikissa prosessin vaiheissa tulee huomioida tuotteen mahdollisimman pienet ympäristövaikutukset. Tuote voi olla joko konkreettinen tuote tai palvelu. (Suomen Standardisoimisliitto 2011a, 8.)

Järjestelmällisen ja seurattavissa olevan ekosuunnittelun edellytyksenä on tähän tarkoitukseen sopivan prosessin käyttöön ottaminen, prosessin suorittamiseen tarvittavan osaamisen ja pätevyyden hankkiminen sekä ylimmän johdon sitoutuminen ja tuki prosessin toteuttamiseksi. (Suomen Standardisoimisliitto 2011a, 8.)

EN ISO 14006:2011 on ensimmäinen kansainvälinen standardi, jossa on yhdistetty keskeiset kolme aihealuetta ekosuunnittelun sisällyttämiseksi ympäristöjärjestelmään. Nämä aihealueet ovat tuotteiden ympäristövaikutuksien arviointi, haitallisten ympäristövaikutusten pienentäminen ja siihen soveltuvien ekosuunnittelutoimenpiteiden tekeminen. Erityisen tärkeää ympäristöjärjestelmästä vastaaville henkilöille on ymmärtää, kuinka ekosuunnitteluprosessi toimii osana ympäristöjärjestelmää sekä tuotesuunnittelussa että -kehityksessä. (Suomen Standardisoimisliitto 2011a, 8.)

Kansainvälinen standardi on tarkoitettu ensisijaisesti organisaatiolle, joilla on ISO 14001 mukainen ympäristöjärjestelmä, mutta se soveltuu myös kaikille organisaatiolle, joilla ei vielä ole muodollista ympäristö- tai laadunhallintajärjestelmää tai joilla on käytössään joku muu järjestelmä. (Suomen Standardisoimisliitto 2011a, 10.)

2.4 Kestävä ja vastuullinen toiminta matkailualalla

Kansainvälisesti tunnetulla käsitteellä sustainable tourism tarkoitetaan kestävää kehitystä matkailualalla. World Tourism Organization (UNWTO) määrittelee sustainable tourism käsitteen seuraavasti:

"Tourism that takes full account of its current and future economic, social and environmental impacts, addressing the needs of visitors, the industry, the environment and host communities" (UNWTO 2001b).

Kestävä matkailu koostuu viidestä samanarvoisesta ja samanaikaisesti toteutuvasta tasosta. Näitä tasoja ovat talouden taso, matkailijatytyväisyyden taso, ympäristönsuojelun taso, kulttuurin taso ja sosiaalinen taso. Matkailutalouden kantokyvyllä tutkitaan kohteiden kestokapasiteettia siten, että eri tasoille määritellään sietokyvyn kynnyksarvot. Pyrkimyksenä on asiakkaiden, toimialan ja matkakohteen sosiaalisten ja kulttuuristen tarpeiden yhdistyminen niin, että kestävä kehitys voidaan turvata. Kestävän ja ympäristövastuullisen matkailun tavoitteena on tunnistaa matkailusta aiheuttavat haitat ja kehittää toimintoja niin, että negatiiviset ympäristövaikutukset saataisi minimoitua. (Hemmi 2005, 41, 90.)

Ympäristövastuun merkitys matkailuyrityksissä osana vastuullista liiketoimintaa tuo yrityksille kustannusten vastapainona kustannussäästöjä, lisää yrityksen kilpailukykyä, parantaa ympäristön tilaa ja lisää asiakkaiden viihtyvyyttä. Yrityksen ympäristölaatu on osa sen kokonaislaatua, ja siitä viestitään asiakkaille esimerkiksi yritysten vapaaehtoisten ympäristöjohtamisjärjestelmien ja ympäristömerkkien avulla. (Hemmi 2005, 110–114.)

2.5 Ympäristöjohtaminen eli ympäristöasioiden johtaminen

Ympäristöjohtamisella tarkoitetaan ympäristöasioiden liittämistä osaksi yrityksen kokonaisvaltaista johtamis- ja päätöksentekojärjestelmää. Se edellyttää ympäristöasioiden laajaa tuntemusta sekä osaamista ja halua niiden kehittämiseen. Yritysten ympäristöjohtamisen pohjana toimivat yrityksen visio sen ympäristöasioista ja sen ympäristöstrategia. (Pohjola 2003, 37–41.)

Ympäristöjohtaminen edistää toiminnan ekotehokkuutta ja vähentää palveluiden ja tuotteiden koko elinkaaren aikaisia ympäristöhaittoja Ympäristöjohtamisen käytännön työkaluina käytetään ympäristöjärjestelmiä, -standardeja, -indikaattoreita ja -laskentaa. Tunnetuimpia välineitä ovat ISO 14001 -standardiin ja EMAS-asetukseen perustuvat järjestelmät. (Ympäristöministeriö 2012a.)

Euroopan unionin ympäristöjohtamisen ohjeistuksen mukaan ympäristönäkökohdat tulisi ottaa huomioon kestävän kehityksen viitekehyksessä erityisesti siirryttäessä kohti kestävää tuotantoa ja kulutusta. Elinkaariajattelun tulisi olla mukana koko tuotteen eliniän ajan siten, että kaikki negatiiviset ympäristövaikutukset pyritään vähentämään ja tuotteissa ja tuotannossa. Ympäristövaikutusten tarkastelun tulee olla osa kokonaisuutta, johon kuuluvat myös kestävyys, laatu ja turvallisuus. Tuotteen elinkaariajattelussa yritysten tulee huomioida kaikki osa-alueet, kuten suunnittelu, raaka-aineet, tuotantoprosessi, jakelukanavat ja kuljetus, tuotteen käyttäminen ja lopuksi syntyvä jäte tai kierrätettävyyttä. Jo suunnitteluvaiheessa yritysten olisi siten mietittävä tuotteen kierrätettävyyttä ja estää mahdollista saasteiden syntymistä. Elinkaariajattelun myötä yritysten täytyy ottaa käyttöön myös ekotehokkaita strategioita silloin, kun niillä voidaan vähentää energiankulutusta, syntyvien jätteiden määrää jne. Näitä strategioita pyritään myös edistämään esimerkiksi tutkimuksella, tuotekehityksellä ja hyvien käytänteiden levittämällä. (European Commission 2012.)

2.6 Ympäristösanaa

Yritysten ympäristöasioihin liittyy useita käsitteitä, jotka ovat osin saman sisältöisiä. Siksi onkin syytä avata muutamia ympäristöjohtamisen peruskäsitteitä.

Yrityksen ympäristöpolitiikka

Ympäristöjärjestelmää aletaan laatia tunnistamalla toiminnan ympäristönäkökohdat. Näitä ovat esimerkiksi toiminnasta aiheutuvat päästöt ja jätteiden kertyminen. Tunnistamisprosessiin liittyen laaditaan yrityksen ympäristöpolitiikka, jossa määritellään mm. sitoutuminen ympäristönsuojelun parantamiseen, lakien noudattamiseen ja pilaantumisen ehkäisyyn. Ympäristöpolitiikka toimii ympäristöjärjestelmän kehittämisen pohjana ja johtamisjärjestelmässä luodaan työkalut toimenpiteiden suunnitteluun, toteuttamiseen, seurantaan ja dokumentointiin. (Marttinen, Saastamoinen & Suvanto 2000, 286.)

Ympäristöohjelma

Yrityksen ympäristöohjelmassa määritellään konkreettiset toimenpiteet ja tehdään toimintasuunnitelma asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ympäristöohjelma toimii ympäristöjärjestelmän pohjana. (Pohjola 2003, 43.)

Ympäristönhallintaohjelma

Ympäristöjohtamisjärjestelmän suunnitteluvaiheessa yrityksen tulee tunnistaa sitä koskevat ympäristönäkökohdat ja lakisääteiset vaatimukset. Näiden pohjalta tehdään ympäristöhallintaohjelma, johon määritellään henkilöstölle vastuut, koulutus ja valmiudet toimia hätätilanteissa. Oleellinen osa toimintaa on tiedonkulun kehittäminen ja tiedottaminen, asiakirjojen tallentaminen ja dokumentointi. (Marttinen ym. 2000, 287.)

Ympäristöjohtamisjärjestelmä eli ympäristöjärjestelmä

Ympäristöjohtamisjärjestelmä (Environmental Management System, EMS) on toimintamalli, jossa kuvataan ne tavoitteet ja päämäärät, joihin yritys pyrkii ympäristöstrategiansa mukaisesti. Siihen sisältyvät ympäristöasioiden mitattavat kohteet ja mittausmenetelmät sekä tulosten raportointitapa. (Pohjola 2003, 44.)

Ympäristöjärjestelmän avulla yritys ottaa kaikessa toiminnassaan ympäristöasiat järjestelmällisesti huomioon. Järjestelmän avulla tunnistetaan ja vähennetään haitallisia ympäristövaikutuksia. Samalla syntyy kustannussäästöjä. Yritys asettaa ympäristötavoitteet ja toteuttaa toimenpideohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti ja toiminnan ympäristötehokkuutta kehitetään jatkuvasti asettamalla uusia tavoitteita. Ympäristöjärjestelmän kautta toiminnan ympäristövaikutuksista saatavaa tietoa ja tuloksia voidaan käyttää asiakasmarkkinoinnissa ja eri viranomaisille laadittavissa ympäristöraporteissa. (Ympäristöministeriö 2012a.)

Tunnetuin ympäristöjohtamisjärjestelmä on vuonna 1996 käyttöön otettu ISO 14001 -järjestelmä. Järjestelmään liittyvän ISO 14001 -sertifikaatin myöntävät yksityiset sertifiointiyritykset. Sertifikaatilla yritykset todistavat, että ne hallitsevat ympäristöasiansa tehokkaasti ja että ne pyrkivät kehittämään toimintaansa ympäristönäkökohdat huomioiden. (Marttinen ym. 2000, 286.)

Ympäristöstandardi

Standardisoinnilla tarkoitetaan yleisesti yhteisten toimintamenetelmien laatimista viranomais- ten, elinkeinoelämän ja kuluttajien elämän helpottamiseksi. Standardisoinnilla lisätään tuote- turvallisuutta ja tuotteiden yhteensopivuutta. Standardoiduilla tuotteilla pyritään yhtäällä edis- tämään kuluttajan- ja ympäristönsuojaa toisaalla edistämään ja helpottamaan kotimaista ja kansainväistä kauppaa. Standardeja julkaistaan asiakirjoina, joita kuka tahansa saa käyttää, ja niiden hyödyntäminen on maksutonta. Standardien hankinta on sen sijaan maksullista ja maksut käytetään suurelta osin Suomen Standardoimisliiton SFS:n ja sen toimialayhteisöjen standardisointityöhön. (Suomen Standardoimisliitto 2012b.)

Yritysten ympäristönsuojeluasioiden hallinnan yhtenäisyyden tueksi on myös laadittu useita kansainvälisiä ISO 14001-sarjan standardeja. Standardien hakeminen perustuu vapaaehtoi- suuteen. Standardit käsittelevät mm. ympäristöjärjestelmiä, -merkkejä ja -selosteita, tuote- suunnittelua elinkaariarviointimenetelmillä ja tuotesuunnittelua ympäristöasiat huomioon ottaen. Standardeja voidaan yhdistää toisiinsa isommiksi kokonaisuuksiksi esimerkiksi ISO 14001 ja ISO 14031 yhteensopiviksi laatujärjestelmiin, joista esimerkkinä ISO 9000. EU:n ympäristöasioiden hallintajärjestelmä EMAS koostuu ISO 14001 -standardin järjestelmäosas- ta jota on täydennetty julkisella ympäristöraportilla. (Ympäristöministeriö 2012b.)

Ympäristömerkki

Euroopan ensimmäinen ympäristömerkki Blue Flag perustettiin 1980-luvulla ja se on tarkoi- tettu virkistysrannoille ja satamille sekä Euroopassa että Etelä-Afrikassa. Ensimmäinen eu- rooppalainen majoitusyrityksille tarkoitettu ympäristömerkki on itävaltalainen Silberdistel, Silver Thistle (hopeaohdake) vuodelta 1988. Sen jälkeen perustettiin saksalainen Umwelt Schnecke (ympäristömato) ja pohjoismainen Joutsenmerkki lähes samoihin aikoihin. Vuonna 2001 Euroopassa oli maailman eniten, yli 60 erilaista ympäristömerkkiä, joista suurin osa on tarkoitettu erityyppisille majoitusliikkeille. (Honey 2002, 189–195.) Ecolabel Indexin mukaan vuonna 2012 Euroopassa oli käytössä jo 226 erilaista ympäristömerkkiä (Ecolabel index 2013).

Ympäristömerkki on joko virallinen, ulkopuolisen tahon määrittelemien kriteerien perusteel- la myönnettävä merkki tai epävirallinen, yrityksen omien kriteerien mukainen merkki, jonka tavoitteena on lisätä kuluttajien tuotetietoutta ja kertoa tuotteiden ja palveluiden ympäristö- vaikutuksista. Tavoitteena on ohjata kuluttajaa tekemään valintoja tuotteisiin, joiden ympäris-

tövaikutukset koko niiden elinkaaren aikana ovat pienempiä kuin muiden vastaavien tuotteiden. (Kuluttajavirasto 2010.)

Kuluttajaviraston mukaan virallisia ympäristömerkkejä ovat Pohjoismainen ympäristömerkki, EU:n ympäristömerkki, EU:n energiamerkki ja viralliset luomumerkit. Epävirallisia ympäristömerkkejä ovat yritysten omat merkit, ympäristöjärjestöjen merkit, eettiset merkit kaupan, kierrätysmerkit, ulkomaiset ympäristö - ja luomumerkit sekä epäviralliset luomumerkit. Lisäksi käytetään tuotteiden alkuperämerkkejä, jotka eivät sisällä tietoa tuotteiden ympäristövaikutuksista. (Kuluttajavirasto 2010.)

Ympäristöministeriö luokittelee virallisiksi ympäristömerkeiksi Pohjoismaisen ympäristömerkin, EU-merkin ja EU:n energiamerkin. Luomumerkit ovat Ympäristöministeriön mukaan epävirallisia tuotemerkkejä. (Ympäristöministeriö 2011b.)

3 YMPÄRISTÖMERKIT SUOMESSA

Ympäristömerkintä myönnetään vain sellaisille tuotteille ja palveluille, jotka tuotetaan tarkkojen, asiantuntijoiden määrittelemien kriteerien mukaisesti niin, että ne kuormittavat ympäristöä mahdollisimman vähän. Ympäristömerkin saanut yritys saa oikeuden käyttää merkkiä markkinoinnissaan, ja sitä kautta se ohjaa asiakkaiden kulutuskäyttäytymistä ympäristöystävällisempään suuntaan. Suuri osa kriteereistä edellyttää tai suosittaa ympäristöystävällisten hankintojen lisäämistä, mikä lisää edelleen ympäristövaikutusten positiivista kasvua. (Ympäristöministeriö 2011b.)

3.1 Viralliset ympäristömerkit

Eri toimialoille, palveluille ja tuotteille on olemassa useita erilaisia ympäristömerkkejä, joiden tavoitteena on vakuuttaa loppukäyttäjä eli asiakas palvelun tai tuotteen ympäristöystävällisyydestä. Ympäristömerkkeihin sovelletaan erilaisia kriteereitä, ja siksi niiden uskottavuus ja luotettavuus on usein vaikea selvittää. Luotettavimpina pidetään ulkopuolisen viranomaisen myöntämiä ja valvomia virallisia merkkejä, joita Suomessa ovat Pohjoismaiden ympäristömerkki eli Joutsenmerkki ja Euroopan EU- ympäristömerkki. (Ympäristöministeriö 2011b.)

Virallisia ympäristömerkkejä valvoo ja kehittää Suomessa ympäristöministeriön alaisena toimiva Suomen ympäristömerkintälautakunta. Lautakunnan tarkoituksena on edistää Joutsenmerkin ja EU-ympäristömerkin toimintaa. Sen tehtävänä on ottaa kantaa uusien tuoteryhmien valintaan ja pohjoismaiden ympäristömerkin myöntämisperusteisiin. Lautakunta on mukana myöntämisperusteiden liittyvien keskeisten ympäristökysymysten valmistelussa, niitä käsitteleviin selvityksen tekemisessä ja toimii asiantuntijaryhmissä. (Ympäristömerkki 2012a.)

Eri maiden sihteeristöt, Suomessa Ympäristömerkintä, osallistuvat kriteerien eli myöntämisperusteiden laadintaan ja päivittämiseen, käsittelevät lupahakemuksia, myöntävät merkin käyttö lupia ja valvovat merkin käyttöä. Vuoden 2011 alussa Pohjoismaiden ympäristömerkin eli Joutsenmerkin ja Euroopan ympäristömerkin hallinnointi ja markkinointi siirtyivät Motiva Services Oy:lle. Motiva Services Oy on Motiva Oy:n kokonaan omistama yhtiö, jonka tehtävänä on toteuttaa energia- ja materiaalitehokkuushankkeita yhteistyössä erityisesti yritysten ja yhteisöjen kanssa. (Motiva 2012a.)

3.1.1 Pohjoismainen ympäristömerkki eli Joutsenmerkki

Kuva 2. Joutsenmerkki.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kuluttajasektori perusti Joutsenmerkin vuonna 1989. Vuonna 2006 merkki siirtyi ympäristöministeriöiden vastuulle. Ympäristömerkinnän hallinnointivastuu siirtyi Tanskassa ja Islannissa ympäristöhallinnolle. Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa se kuuluu edelleen kuluttajasektorille. Edellisessä kappaleessa todettiin, että Suomessa Joutsenmerkin valvojana toimii Motiva Oy:n tytäryhtiön Motiva Services Oy:n Ympäristömerkintä-yksikkö. Suomi on ollut mukana Joutsenmerkkiyhteistyössä alusta asti Ruotsin, Norjan ja Islannin tavoin. Tanska liittyi toimintaan mukaan viimeisimpänä vuonna 1998. Toimintaa rahoittaa Pohjoismaiden ministerineuvosto noin 537 000 eurolla vuonna 2011. (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2011.)

Joutsenmerkin ympäristöfilosofia perustuu Brundtlandin raportin mukaiseen kestäväan kehitykseen. (Ympäristömerkki 2012b). Pohjoismaiden ympäristöministerit hyväksyivät marraskuussa 2010 Joutsenmerkille vision, joka ulottuu vuoteen 2015. ”Vision mukaan Joutsenmerkki on vuonna 2015 yksi tehokkaimmista vapaaehtoisista ympäristömyötäisen kuluttajapolitiikan välineistä ja tarjoaa luotettavan työkalun ympäristötietoisille kuluttajille. Joutsenmerkki saavuttaa suurella uskottavuudellaan ja markkinaosuudellaan vahvan aseman ja täten edistää muidenkin merkkien myöntämisperusteiden tiukentumista. Joutsenmerkki on yrityksille kiinnostava ja uskottava tapa käyttää ympäristöä kilpailutekijänä ja itsestään selvä valinta kuluttajille, joilla on korkeat ympäristö- ja laatuvaatimukset. Kuluttajat ovat tietoisia Joutsenmerkkiin sisältyvistä tiukoista ilmastokriteereistä. Joutsenmerkkiin lisätään ympäristökriteerien lisäksi vähitellen myös muita kestäväan kehityksen kriteerejä.” (Pohjoismaisen ministerineuvosto 2011.)

Joutsenmerkki on Pohjoismaiden virallinen ympäristömerkintä ja sen hakeminen on vapaaehtoista. Sen tavoitteena on ohjata kulutusta ympäristöystävällisimpiin valintoihin vähentämällä päivittäisen kulutuksen ympäristökuormitusta. Palveluiden ja tuotteiden ympäristövaikutukset huomioidaan koko niiden elinkaaren ajan raaka-aineesta jätteeksi. Tuotteille ja palveluille määritetään tiukat kriteerit, jotka koskevat ilmasto- ja ympäristövaatimusten lisäksi toiminnallisia ja laadullisia tekijöitä. Yhtenä tavoitteena on kannustaa tavaran ja palveluiden tuottajia valmistamaan ympäristöä säästäviä tuotteita. Tuoteryhmiä on yli 60, ja Joutsenmerkkilupia on Pohjoismaissa myönnetty noin 2 010, joihin sisältyy yli 6 000 tuotetta. Kullakin tuoteryhmällä, esimerkiksi hotelleilla, on omat kriteerinsä, joissa on määritelty vaatimukset kyseiselle tuoteryhmälle. (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2011.)

Joutsenmerkittyjä hotelleja oli lokakuun 2012 alussa Pohjoismaissa 461, Suomessa Joutsenmerkki-hotelleja oli tällöin 37, joista uusin oli hotelli Lasaretti (Ympäristömerkki 2012b).

Joutsenmerkkijärjestelmän osallistujamaat myöntävät merkin hakemuksen perusteella. Vaadittavat kriteerit on koottu ns. kriteeriasiakirjoihin. Kriteerien täytyessä hakijalle myönnetään lupa käyttää Joutsenmerkkiä. Merkkiä saa käyttää markkinoinnissa kertomassa merkinhaltijan tuottavan ympäristölle ja terveydelle parempaa tuotetta. Erityisesti huomioitavaa on se, että kriteerit tai vaatimukset määritellään tuotteen koko elinkaaren perusteella sen valmistuksesta käyttöönsä päättymiseen, jätteen käsittelyyn ja kierrätettävyyteen. (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2011.)

Joutsenmerkkityötä koordinoiva pohjoismainen ympäristömerkintälautakunta Nordisk Miljömärkningsnämnd NMN päättää mm. merkinnän piiriin tulevista tuoteryhmistä ja tuotteille asetettavista vaatimuksista. Valmistettavaa työtä tehdään pohjoismaisissa asiantuntijaryhmissä. Eri maiden sihteeristöt, Suomessa Ympäristömerkintä ja sen alaisena toimiva Motiva Services Oy, laativat myöntämisperusteita, käsittelevät lupahakemuksia, myöntävät merkin käyttö- lupia ja valvovat merkin käyttöä. Kriteeristö uusitaan 3 - 5 vuoden välein, jolloin niitä tiukennetaan edelleen. Uudet kriteerit laaditaan ympäristömerkintälautakunnassa siten, että kukin osallistujamaa tekee siihen omat ehdotuksensa, joista tehdään lausunto. Vuoden 2012 lopussa ja vuoden 2013 alussa järjestettiin hotellien, ravintoloiden ja kongressikeskusten uuden 4.0 kriteeriversion lausuntopyyntö. Lausuntokierroksen aikana kaikki henkilöt, yritykset ja muut asiasta kiinnostuneet tahot voivat osallistua lausuntoon. Lausunto on aina avoin prosessi, ja lausuntomateriaali on nähtävillä kunkin pohjoismaisen sihteeristön internetsivuilla. (Ympäristömerkki 2012c.)

Jotkut asiantuntijat pitävät Joutsenmerkkiä kaikkien eurooppalaisten ympäristömerkkien esikuvana sen vaativuuden ja kattavuuden vuoksi. Joutsenmerkki määritteli ensimmäisenä kriteerit, joissa asetettiin konkreettiset tavoitteet hotellien veden- ja energian kulutukselle, siivousaineiden käytölle sekä tuotannon ja jätteiden määrälle yöpymistä kohden. (Honey 2002, 204.)

Joutsenmerkin tunnettisuus Suomessa on erittäin hyvä. Joutsenmerkki sijoittui Taloustutkimuksen ja Markkinointi & Mainonta -lehden kesällä 2012 teettämässä tutkimuksessa Suomen 4. tunnetuimmaksi brändiksi. Tutkimuksessa oli mukana 1090 brändiä, joita arvioivat 17–79-vuotiaat suomalaiset Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. (Ympäristömerkki 2012d.)

Joutsenmerkille on määritelty Pohjoismaissa yhtenäiset maksut. Hotellit ja ravintolat kuuluvat tuoteryhmiin, joiden maksut poikkeavat perusmaksusäännöstä. Hotellit ja ravintolat maksavat hakemuksen käsittelystä 2 000 euroa, jonka jälkeen maksetaan vuosittain maksu. Vuosimaksu määräytyy suhteessa yrityksen majoitus- tai ravitsemisliiketoimintaan. (Ympäristömerkki 2012e.)

3.1.2 Euroopan ympäristömerkki

Kuva 3. EU-ympäristömerkki.

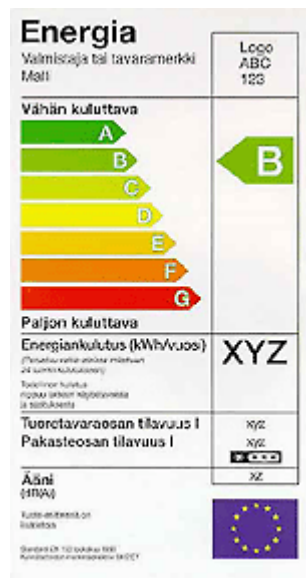
Euroopan ympäristömerkki eli EU- ympäristömerkki perustettiin vuonna 1992 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella. Merkki on käytössä kaikissa EU- ja ETA-maissa. Merkin käyttövalvontaa ja kehitystyötä hoitaa jokaisessa maassa oma organisaationsa. Suomessa merkintää hoitaa Ympäristömerkintälautakunta ja sen alaisuudessa toimiva Motiva Services Oy. Euroopan Unionin ympäristömerkki on Joutsenmerkin tavoin puolueeton, vapaaehtoinen, määräaikainen ja positiivinen ympäristömerkki. Se voidaan myöntää tuotteille tai palveluille, ja myös sen kriteerit perustuvat ympäristövaikutusten elinkaariarvioihin. Olennaisim-

mat ympäristövaikutukset valitaan vaatimuksiksi ja vaatimustaso asetetaan niin, että 10–20 % tuoteryhmän tuotteista voi saada EU-ympäristömerkin käyttöoikeuden. EU-ympäristömerkin tuntee noin 34 % suomalaisista. Merkki myönnetään määrääjäksi ja merkin saaneita tuotteita valvotaan jatkuvasti. EU-ympäristömerkin kriteerit on vahvistettu yli kahdellekymmenelle tuoteryhmälle ja sen käyttöoikeus on myönnetty lähes tuhannelle yksittäiselle tuotteelle. (Ympäristömerkki 2012f.)

Euroopan ympäristömerkki on myönnetty yli 1400 yritykselle ja yli 17 000 tuotteelle. Suurin osa yrityksistä sijaitsee Saksassa, Ranskassa ja Italiassa. Suosituimmat tuoteryhmät ovat majoituspalvelut, yleis- ja saniteettitilojen puhdistusaineet, sisämaalit ja lakat. Suomessa EU-ympäristömerkki on vuoden 2012 loppuun mennessä myönnetty 13 toimijalle, joista kaksi on majoitusalan yrityksiä ja yksi leirintäalue. (Ympäristömerkki, 2012g.)

EU -ympäristömerkin hakuprosessi on varsin samankaltainen kuin Joutsenmerkin hakuprosessi. Merkin hakemusmaksu on 1 200 euroa, pk-yrityksiltä ja kehitysmaiden toimijoilta 600 euroa sekä mikroyrityksiltä 350 euroa. Hakemusmaksua alennetaan 20 prosenttia, mikäli hakija on rekisteröity EMAS -järjestelmään tai saanut ISO 14001-sertifikaatin. Hakijan on kuitenkin pystyttävä todentamaan, että se toimii ISO 1400- järjestelmässä vuositasolla asetettujen tavoitteiden mukaisesti. EMAS- järjestelmään rekisteröityneiden hakijoiden täytyy toimittaa vuosittain jäljennös tarkastetusta ympäristöselonteostaan. EU-ympäristömerkin vuosimaksuksi on Suomessa määrätty 1 500 euroa, pk-yrityksiltä ja kehitysmaiden toimijoilta 750 euroa sekä mikroyrityksiltä 350 euroa. Maksuja aletaan periä EU-ympäristömerkin myöntämispäivästä. (Ympäristömerkki 2012h.)

3.1.3 Energiamerkki

Kuva 4. Energiamerkki.

EU-maissa yhtenäinen energiamerkintä kertoo kotitalouslaitteiden energiankulutuksesta luotettavasti ja vertailukelpoisesti. Tiedot on saatu laitteiden valmistajilta ja ne perustuvat standardin mukaisesti mittaamiin tuloksiin. Energiamerkinnän ylläpitoa ja oikeellisuutta valvoo Suomessa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes. Suomessa energiamerkki on pakollinen kylmälaitteissa, pyykinpesukoneissa, kuivausrummuissa, kuivaavissa pesukoneissa sekä astianpesukoneissa, lampuissa, uuneissa, ilmastointilaitteissa ja televisioissa. Merkki kertoo koneen tai laitteen energiankulutuksen ja suorituskyvyn. Merkinnän avulla ohjataan kuluttajaa valitsemaan vähemmän energiaa kuluttavia laitteita. (Motiva 2012b.)

3.1.4 Muita Suomessa käytössä olevia ympäristötuotemerkkejä

Yritysten omat merkit, ympäristöjärjestöjen merkit, eettiset merkit, kaupan kierrätysmerkit, ulkomaiset ympäristö - ja luomumerkit sekä epäviralliset luomumerkit ovat epävirallisia ympäristömerkkejä. Niiden tarkoituksena on ohjata kuluttajia ympäristöystävällisiin valintoihin. Lisäksi käytetään tuotemerkkejä, joilla viitataan tuotteiden alkuperään eikä niiden ympäristövaikutuksiin.

Kuva 5. Bra Miljöval

Bra Miljöval on Ruotsin luonnonsuojeluliiton myöntämä ympäristömerkki. Merkki on myönnetty 738 tuotteelle tai palvelulle. Myös Suomessa on myytävänä Bra Miljöval -merkitettyjä tuotteita. (Naturskyddsföreningen 2013.)

Kuva 6. Avainlippu.

Avainlippu-merkki myönnetään tuotteelle, joka on valmistettu Suomessa ja jonka tuottamisen kotimaisuusaste on yli 50 prosenttia. Osa raaka-aineista voi siten olla ulkomaista alkuperää. Avainlippu-tuotteiden kotimaisuusaste on keskimäärin yli 80 prosenttia. Avainlippu-merkki voidaan myöntää myös Suomessa tuotetulle palvelulle. Tällöin otetaan huomioon kotimaisuusastevaatimuksen lisäksi yrityksen omistuspohja, joka täytyy olla vähintään puoleksi kotimainen. Lisäksi huomioidaan muun muassa yrityksen pääkonttorin sijainti, palvelukonseptin alkuperä ja suomalainen toteutus, suomalainen suunnittelu ja/tai tuotekehitys ja työllistävyys. (Suomalaisen työn liitto 2012.)

Kuva 7. Hyvää Suomesta.

Hyvää Suomesta -merkillä varustettu elintarvike on valmistettu Suomessa. Tuotteen raaka-aineista kaikki liha, kala, kananmuna ja maito sekä yhden ainesosan tuote ovat sataprosentti-

sesti suomalaisia. Kaikkien käytettyjen raaka-aineiden yhteenlaskettu suomalaisuusaste on vähintään 75 %. Sen lisäksi tuote on valmistettu ja pakattu Suomessa. Tällä hetkellä keskimääräinen kotimaisuusaste on yli 95 % laskettuna yli 250 valmistajan noin 8000 tuotteesta. (Hyvää Suomesta 2012.)

Luomumerkit

Luomumerkit kertovat, että tuotteen raaka-aine on tuotettu luonnonmukaisesti ja viljelyssä käytettävien torjunta-aineiden ja lannoitteiden määrää on rajoitettu. Eläimet elävät lajityypillistä elämää ja niitä ruokitaan luomurehulla.

Kuva 8. Leppäkerttumerkki.

Luomuliiton Leppäkerttu-merkki kertoo, että elintarvike on suomalainen ja luonnonmukaisesti tuotettu. Siinä voi lisäksi olla merkintä alueesta, jossa tuote on tuotettu. Alkutuotteista täytyy olla 100 % kotimaista alkuperää, jalosteiden raaka-aineista vähintään 75 % tulee olla Suomessa tuotettua. Merkkiä voidaan käyttää EU:n luomumerkin rinnalla. (Luomuliitto 2012.)

Kuva 9. Luomu - valvottua tuotantoa – merkki.

Luomu - valvottua tuotantoa - merkki eli aurinkomerkki on virallinen suomalainen luomumerkki, jonka myöntää ja jonka käyttöä valvoo Suomen Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Merkkiä käytetään luonnonmukaisesti tuotettujen maataloustuotteiden, rehujen, elintarvikkeiden ja alkoholijuomien merkitsemiseen Vähintään 95 % tuotteen raaka-aineista täytyy olla

luonnonmukaisesti tuotettuja. Merkkiä voidaan käyttää yhdessä EU:n luomumerkin kanssa. (Elintarviketurvallisuusvirasto 2012.)

Kuva 10. EU:n luomumerkki.

EU:n luomumerkki kertoo kuluttajille tuotteen alkuperästä ja sen, että EU:n luomuviljelysää-döksiä on noudatettu. Tunnusta on pakko käyttää kaikissa Euroopan unionin esipakatuissa elintarvikkeissa. Sen käyttö on vapaaehtoisesta myös muissa kuin esipakatuissa EU:n alueella tuotetuissa luomuelintarvikkeissa tai missä tahansa EU:n ulkopuolelta tuoduissa luomutuot-teissa. (Euroopan komissio 2012.)

Kuva 11. KRAV-merkki.

KRAV-merkki on ruotsalainen luomumerkki ja Ruotsin suosituin laatumerkintä. KRAV-merkittyjä elintarvikkeita on saatavana myös Suomessa. KRAV-merkintä on Ruotsissa EU:n luomumerkkiä paremmassa maineessa. (Luomutietopankki Luomu.fi 2012.)

Kuva 12. Demeter-merkki.

Biodynaaminen yhdistys vastaa Demeter -merkin myöntämisestä biodynaamisesti tuotetuille elintarvikkeille. Demeter -merkin saamiselle on huomattavasti tiukemmat ehdot kuin muille luomumerkeille. (Biodynaaminen yhdistys 2005.)

Kuva 13. Ekoenergia-merkki.

Ekoenergia - merkin voi myöntää Suomen luonnonsuojeluliitto kestävän kehityksen mukaisesti tuotetulle sähkölle ja kaukolämmölle sekä uusiutuvan energian käyttöä edistäville ja energiaa säästäville energiapalveluille. Merkin tavoitteena on avustaa kuluttajia valitsemaan sähköntuottajayhtiöistä ympäristöystävällisimmän vaihtoehdon. Suomen ainoa energiaympäristömerkki on kansainvälisesti harvinaisuus, koska muualla maailmassa sähkömarkkinat eivät ole yhtä vapaat kuin Pohjoismaissa. (Kuluttajavirasto 2010.)

Kuva 14. Reilun kaupan merkki.

Reilun kaupan periaatteisiin kuuluvat takuuhinnan maksaminen viljelijöille heidän tuottamastaan sadosta. Hinta ei heilahtelee maailmanmarkkinahintojen mukaan, ja tuotteista maksetaan korkeampi hinta kuin valtamarkkinoilla. Lisätuloista osa käytetään viljelijöiden elinolojen parantamiseen. Lapsityövoiman käyttö on kiellettyä, ja työntekijöille maksetaan lakien mukaiset palkat. Viljelyssä huomioidaan myös ympäristönäkökohdat. Reilun kaupan tuotteet ovat usein luonnonmukaisesti tuotettuja ja niiden alkuperä tiedetään tarkalleen. Reilun kaupan tuotevalikoima on laajentunut kahvista ja teestä yhä useampiin peruselintarvikkeisiin, ja nykyään on saatavilla myös esimerkiksi kukkia, mausteita ja jalkapalloja. (Reilu kauppa 2011.)

Pakkausten hyötykäyttömerkkejä

Pakkausten hyötykäytöllä tarkoitetaan niiden uudelleenkäyttöä, kierrätystä raaka-aineeksi tai hyödyntämistä energiana. Tuotteiden pakkauksissa on useita hyötykäytöstä kertovia merkkejä. Näistä ovat Suomessa käytössä esimerkiksi seuraavat:

Kuva 15. Der Grüne Punkt

Grüne Punkt – merkki on Saksassa käytössä oleva pakkausten hyötykäyttöjärjestelmän merkki, joka on myös monissa Suomessa myytävissä pakkauksissa. Suomessa se ei ole takuu pakkauksen hyötykäytöstä. (Kuluttajavirasto 2011.)

Kuva 16. PYR-merkki.

PYR Oy:n merkki on Pakkausalan ympäristörekisterin yritysmerkki, jota käytetään myös palautusjärjestelmän piiriin kuuluvissa pakkauksissa. PYR Oy on pakkausten hyötykäytöstä vastaavien tuottajayhteisöjen kattojärjestö. (Kuluttajavirasto 2011.)

Kuva 17. Kansainvälinen kierrätysmerkki l. Mobius Loop-merkki.

Mobius Loop -merkki on kansainvälinen kierrätysmerkki, joka kertoo, että pakkaus on kierrätykseen soveltuva tai että se sisältää kierrätyskuitua. Materiaali tai kierrätysmateriaalin prosenttiluku koko tuotteesta voidaan ilmoittaa nuolien keskellä. Kierrätysmerkkiä käytetään myös jäteastioissa kertomassa siihen kerättävästä jätelajista. kuten esimerkiksi paperi, kartonki, pahvi, lasi tai metalli. Merkin käyttö on ISO -standardisoitua. (Kuluttajavirasto 2011.)

Kuva 18. Öko-Text – merkki.

Öko-Text -merkki on kansainvälinen tuotemerkki, joka takaa, ettei vaatteisiin ja tekstiileihin käytetyissä materiaaleissa ole iholle tai terveydelle vaarallisia lisäaineita. Öko-Text -merkillä varustettujen tuotteiden valmistuksessa on käytetty vähemmän kemikaaleja, joten niitä pidetään ympäristöystävällisempinä tuotteina. Tuotemerkki syntyi vuoden 1990 alussa alan itävaltalaisen ja saksalaisten toimijoiden yhteistyönä. (OEKO-TEX Gemeinschaft 2012.)

Luonnonsuojelujärjestöjen merkit ovat yhdistyksien varainhankintamerkkejä ja tunnuksia. Niihin ei sisälly tietoa tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutuksista. Tällaisia merkkejä ovat esimerkiksi:

Kuva 19. Suomen luonnonsuojeluliiton Norppa-merkki (Suomen luonnonsuojeluliitto).

Kuva 20. Luontoliiton Siili-merkki (Luontoliitto).

Kuva 21. WWF:n Panda-merkki.

Kuva 22. WWF Green Office-merkki

WWF on luonut myös toimistoille tarkoitetun ympäristöohjelman. Green Office - merkkiä markkinoidaan ympäristöohjelmana, jonka tavoitteena on toimiston ekologisen jalanjäljen pienentäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen. Merkkiä haetaan WWF:ltä, joka myöntää sen ohjelman kriteerit täyttävälle toimistolle. Ohjelma on maksullinen. Liittymismaksuna peritään yrityksen koosta riippuen alkaen 1500 euroa ja vuosimaksuna alkaen 2 200 euroa. Suomessa on tällä hetkellä 181 Green Office-merkittyä toimistoa. (WWF 2012.)

3.2 Ympäristöjärjestelmät

Ympäristöjohtamisen käytännön työkaluina käytetään ympäristöjärjestelmiä, -standardeja - indikaattoreita ja – laskentaa. Tunnetuimpia välineitä ovat ISO 14001 -standardiin ja EMAS-asetukseen perustuvat järjestelmät.

3.2.1 ISO 14001

ISO 14001 - järjestelmä on maailman tunnetuin ympäristöjärjestelmämalli, ja se toimii useiden muiden järjestelmien pohjana. Ympäristöjärjestelmää käyttämällä parannetaan systemaattisesti yrityksen ympäristöasioiden hallintaa ja ympäristönsuojelutoimien tuloksellisuutta. Ympäristöjärjestelmää käyttävä organisaatio sitoutuu ympäristönsuojelunsa tason jatkuvaan parantamiseen. Aluksi tunnistetaan tuotteiden, toimintojen ja palveluiden ympäristövaikutukset ja selvitetään lakisääteiset velvoitteet ja huolehditaan niiden täyttämisestä. Sen jälkeen asetetaan ympäristötavoitteet ja seurataan niiden toteutumista. Yritys varaa resurssit henkilöstön kouluttamiseen, prosessien ja toimintojen ohjaamiseen ja varautuu ympäristöriskeihin ja onnettomuustilanteisiin. Toiminnan ympäristövaikutuksia tarkkaillaan ja ympäristövahinkoja ehkäistään ennalta ja estetään niiden toistuminen. Hyviä ympäristökäytäntöjä ylläpidetään ja kehitetään toiminnan tuloksia arvioimalla ja kehittämällä edelleen. ISO 14001 - järjestelmää voidaan soveltaa erityyppisten ja - kokoisten organisaatioiden toimintaan sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. (Suomen Standardoimisliitto 2012c.)

ISO 14001 – ympäristöjärjestelmälle voidaan myöntää sertifikaatti, joita myöntävät sertifiointialan yritykset. Osa näistä yrityksistä on päteväksi todettuja eli akkreditoituja sertifiointialan yrityksiä, joita Suomessa akkreditoi FINAS. ISO 14001 - sertifikaateista julkaistaan vuosit-

tain maailmanlaajuisen tilasto ISO Survey. ISO 14001 - standardin mukaisesti laadittu ympäristöjärjestelmä on myös osa EU:n asetukseen perustuvaa EMAS-järjestelmää. ISO 14001 - ympäristöjärjestelmässä vaatimustenmukaisuus todennetaan riippumattomalla ja järjestelmällisellä ulkoisella arvioinnilla eli auditoinnilla tai riippumattoman osapuolen suorittamalla sertifiointilla eli varmentamisella ja virallisen todistuksen antamisella. (Suomen Standardoimisliitto 2012c.)

ISO 14000 - sarjassa on useita standardeja, jotka sisältävät yksityiskohtaisemmin myös muita ympäristöasioiden hallinnan välineitä, esimerkiksi ympäristöauditointeja, elinkaariarviointeja ja ympäristömerkintöjä. Kappaleessa 2.3. käsiteltiin ISO 14006 - sarjan asiakirjaa EN ISO 14006:2011, jonka keskeinen käsite on ekosuunnittelu. ISO 14020 -sarjan standardit käsittelevät ympäristömerkintöjä ja ympäristöväittämiä, joihin sisältyvät myös omaehtoiset ympäristöväittäjät. Niihin kuuluvat myös kolmannen osapuolen myöntämät ympäristömerkit ja ympäristöselosteet. (Suomen Standardoimisliitto 2012c.)

”Ympäristömerkkien tulee noudattaa ISO 14024 - standardia, ja ympäristöjärjestelmän luonnollisesti standardia ISO 14001. ISO 14001 ei perimmiltään ole tarkoitettu ulkoiseksi todisteeksi vaan organisaation sisäiseen käyttöön.” (Suursalmi 2012.)

3.2.2 EMAS -järjestelmä

Kuva 23. EMAS-logo.

Yksityiselle sektorille sekä julkishallinnon yrityksille ja organisaatioille tarkoitettu ympäristöjärjestelmä EMAS (the Eco-Management and Audit Scheme) perustuu myös vapaaehtoisuuteen. Sen tavoitteet ovat hyvin samankaltaiset kuin muissakin ympäristöjärjestelmissä. Ne ovat ympäristöasioiden järjestelmällinen huomioiminen sekä toiminnan suunnittelussa että toteutuksessa. Järjestelmän toimivuuden todentaa ulkopuolinen auditoija, joka vahvistaa raportissa esitetyt tiedot. Auditoinnin jälkeen EMAS-organisaatio rekisteröidään Suomen ympäristökeskuksessa. Organisaatio saa EMAS-sertifikaatin ja luvan käyttää EMAS-logoa viestinnässään. Useissa EU-maissa toimivat yritykset voivat hakea yhteistä rekisteröintiä päätoimipaikkana toimivassa EU - maassaan tai siinä maassa, jossa johdetaan konsernin EU - rekisteröintiä. Myös EU:n ulkopuolella sijaitsevat organisaatiot voivat saada EMAS-sertifikaatin tietyin edellytyksin. Ulkopuolisen auditoijan eli ympäristötodentajan pätevyyden varmistaa Suomessa Mittatekniikan keskus, joka valvoo myös muualla EU-maissa hyväksytyjen ympäristötodentajien työtä Suomessa. EMAS -järjestelmä koostuu ISO 14001 - ympäristöjärjestelmästä, johon liitetään EMAS -selonteko eli ympäristöraportti. (Suomen ympäristökeskus 2013.)

EMAS Helpdeskin kokoaman listan mukaan EMAS-järjestelmään on rekisteröity helmikuussa 2012 hotelleja noin 200 kappaletta Espanjassa, Italiassa, Itävallassa, Kreikassa, Portugalissa ja Saksassa. Suomessa ei vuoteen 2013 mennessä ole yhtään EMAS-rekisteröityä hotellia. (Suomen ympäristökeskus 2013.)

4 JOUTSENMERKIN HAKUPROSESSI HOTELLI-RAVINTOLA LASARETTIIN

Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa kuvataan Joutsenmerkin hakuprosessi Lasaretin hotellitoiminnalle. Hotellin yleiskuvauksen jälkeen kerrotaan Joutsenmerkin hakuprosessista yleisellä tasolla, jonka jälkeen siirrytään kuvaamaan Joutsenmerkin kriteereitä ja sitä kuinka ne täyttivät hotelli Lasaretissa.

4.1 Hotelli-ravintola Lasaretti

Kuva 24. Hotelli-ravintola Lasaretti (Hotelli Lasaretti 2012.)

Hotelli-ravintola Lasaretti sijaitsee kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa Lasaretinsaarella, jossa toimii myös kuntoutus- ja tutkimuspalveluja tarjoava Verve. Hengityslitto Heli ry osti vuonna 1998 Lasaretinsaaren puolustusvoimilta ja saaren rakennuksissa aloitettiin mittavat kunnostustyöt. Rakennukset saneerattiin sekä Verven että Hotelli-ravintola Lasaretin toimintoja varten. Saneerattujen rakennusten lisäksi rakennettiin yksi uusi rakennus ja kaksi erillistä rakennusta yhdistävä nivelosa. Hotelli-ravintola Lasaretti avattiin vuonna 2001. Hotellissa on 49 huonetta ja 87 vuodepaikkaa. Lasaretissa on myös useita erikokoisia kokoustiloja, joista suurimpaan, Aurora-saliin, mahtuu 350 henkilöä. (Paakkari 2011, 30.)

Kuvan 24 vasemmassa reunassa on hotellin uudisrakennus, jossa sijaitsevat hotellin vastaanottotilat, toimistotiloja, ravintolasali kabinetteineen, ravintolan keittiö ja varastotilat, henkilökunnan tilat ja Aurora-sali. Ylimmässä kerroksessa on Verven pääkäytössä olevat kuntosali, saunat ja uima-allasosasto sekä toimistotiloja ja kauneushoitola. Kuvan oikeassa reunassa on varsinainen hotellirakennus, jossa on myös kokoustiloja.

Lasaretin hotellipalveluiden markkinoinnin kohderyhmänä ovat yksityisasiakaspuolella ainutlaatuisuutta, aitoutta ja yksilöllistä palvelua ja tuotteita arvostavat asiakkaat. Yrityisasiakkaille markkinoinnissa panostetaan kokous- ja tapahtuma-asiakkaisiin, jotka käyttävät myös hotellin palveluja. Tällä hetkellä enemmistö asiakkaista kuuluu jälkimmäiseen ryhmään, kokousasiakkaiden määrä on Lasaretissa huomattavan suuri. Myös vapaa-ajan matkustajien osuus on kasvamassa. Lasaretti hoitaa myös Verven sisäistä palvelutoimintaa tarjoamalla ruoka- ja majoituspalveluita. (Paakkari 2011, 30–31.)

Lasaretin ravintola toimii lounasaikaan arkipäivisin henkilöstöravintolana ja siellä tarjoillaan myös kokouslounaita. Iltaisin ja viikonloppuisin ravintola palvelee á la carte -ravintolana. Ravintolalle on myönnetty Chaîne des Rôtisseurs -tunnus vuonna 2007, ja hotellin aamiainen on mukana Portaat luomuun ohjelmassa 4. portaalla vuodesta 2010. Lasaretin ravintolassa suositaan paikallisia ja kotimaisia raaka-aineita ja pyritään lisäämään lähi- ja luomuruoan käyttöä. Hotelli-ravintola tukee myös paikallista kulttuuria. Lasaretin kokoustiloissa, ravintolassa, hotellihuoneissa ja piha-alueella on esillä runsas ja edustava kokoelma pohjoissuomalaista kuva- ja kuvanveistotaideita. (Paakkari 2011, 31–32.)

Hotelli-ravintola Lasaretissa oli henkilökuntaa vuoden 2012 lopussa yhteensä 27 henkilöä (Paakkari 2013). Kiinteistö-, siivous- ja kerroshuoltopalvelut on ulkoistettu ISS Palvelut Oy:lle ja talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut ostetaan Verven hallinnolta. Lasaretin johtamisen tukena toimii sille sertifioitu SFS-EN ISO 900:2009 laadunhallinnan toimintajärjestelmä (Paakkari 2011, 38).

4.2 Hotelli-ravintola Lasaretin ympäristöpolitiikka

Lasarettiin on tehty kaksi restonomi AMK- opinnäytetyötä, joiden aiheina ovat Ympäristöasioiden vaikutus hotellin valintaan sekä Lasaretin henkilökunnan asenteet kestävää matkailua kohtaan. Vuonna 2011 hotellin johtaja Anna Paakkari teki fMBA opintojensa opinnäytetyön aiheesta Hotelli-ravintola Lasaretin ympäristöstrategia (Paakkari 2011).

Hotelli-ravintola Lasaretti aloitti hiilijalanjäljen mittaamisen ensimmäisten suomalaisten hotellien joukossa vuonna 2007. Vuonna 2009 Lasaretti allekirjoitti Helsinki Declarationin, joka on Suomen matkailuelinkeinon sitoumus kestävään kehitykseen (SMAL 2009). Tämän jälkeen hotellin perustettiin ympäristötiimi, jonka jäsenet edustavat hotelli-ravintolan eri osas-

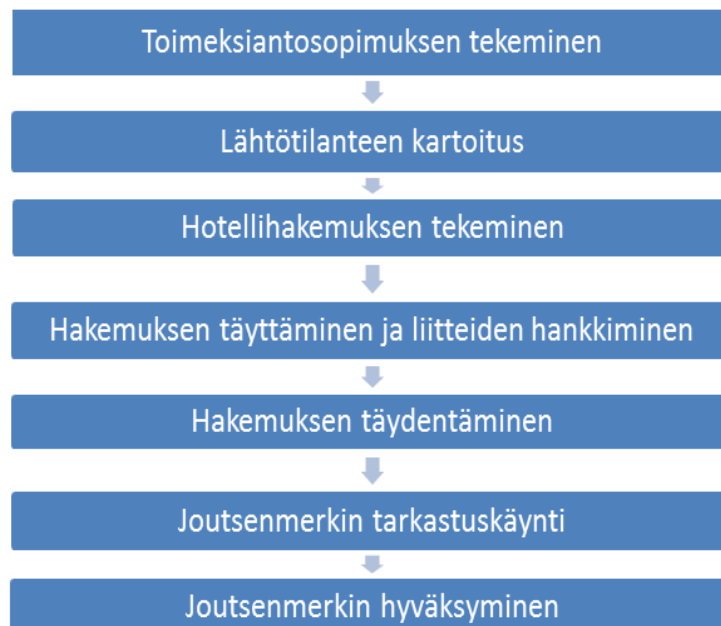
toja ravintolan keittiöstä kiinteistön huoltoon. Myös johdon ja kiinteistön omistajan edustaja ovat mukana ympäristötiimissä. Tiimi kokoontuu säännöllisesti, vähintään 4 kertaa vuodessa. (Paakkari 2011, 34–35.)

Lasaretin arvoissa pyritään usealla eri toiminta-alueella huomioimaan toiminnan eettisyys ja ekologisuus. Tätä tukevat lähi- ja luomuruoan käyttäminen ja paikallisen historian tukeminen sekä taiteessa että ohjelmapalveluissa ja muussa ekologisessa toiminnassa. Siksi olikin luonteva askel hakea hotellin toiminnalle Joutsenmerkki, joka vahvistaa yrityksen positiivista ekologista kuvaa entisestään.

4.3 Joutsenmerkin hakuprosessi

Joutsenmerkin hakeminen on prosessi, jota kuvataan alla kaaviolla kuvassa 25. Prosessin lähtökohtana tässä opinnäytetyössä on toimeksiantosopimuksen tekeminen. Kuvaus soveltuu myös yleiseksi, hotellin omana työnä tehtävän prosessin kaavioiksi määrittelemällä toimeksiantosopimuksen tekijäksi yrityksessä siihen nimetty vastuuhenkilö.

Kuva 25. Joutsenmerkin hakuprosessi.

4.4 Toimeksiantosopimuksen tekeminen

Hotelli-ravintola Lasaretin Joutsenmerkin hakuprosessi suoritettiin restonomiopintojeni opinnäytetyönä. Hotelli-ravintolan johtaja Anna Paakkari teki kanssani toimeksiantosopimuksen marraskuussa 2011. Työ oli aluksi tarkoitus toteuttaa kevään 2012 aikana, mutta aloitusta siirrettiin kun Ympäristömerkinnästä kerrottiin, että uudet kriteerit tulisivat voimaan mahdollisesti jo kesäkuussa 2012. Kriteeristön uusiminen kuitenkin viivästyi, joten työ käynnistettiin toukokuussa 2012 ja merkki auditoitiin lokakuussa 2012. Hotellin kriteeriversio 3.4 on voimassa 31.10.2014 saakka.

4.5 Lähtötilanteen kartoitus

Prosessin alussa sovitaan työmenetelmistä ja vastuuhenkilöistä. Joutsenmerkkihakemukseen vaadittavien dokumenttien tietojen kerääminen kohdistuu hotellin kaikkiin toimintoihin, joten on tärkeää löytää ja vastuuttaa oikeat henkilöt kaikille osa-alueille. Osa raportoitavasta tiedosta saadaan yrityksen sisältä, osaan tarvitaan palveluiden ja tavarantoimittajien raportteja.

Hotelli-ravintola Lasaretin hakemus päätettiin tehdä sähköisesti. Sovimme, että hoidan varsinaisen hakemuksen täyttämisen ja kontaktit Ympäristömerkintään. Hotelli-ravintolan johtaja Anna Paakkari toimi Lasaretin päävastuuhenkilönä, joka ohjasi kysymykset edelleen yrityksen sisällä oikeille henkilöille ja tahoille.

4.6 Hotellihakemuksen tekeminen

Joutsenmerkin hakuprosessi käynnistyy fyysisesti täyttämällä Joutsenmerkin hakulomake ja toimittamalla se Ympäristömerkintään. Lomakkeessa kerrotaan yrityksen yhteys- ja perustiedot liikevaihtoineen sekä yrityksen päätoiminta ja se, mihin merkkiä haetaan. Samalla lomakkeella on myös hakijan sitoumus siitä, että hakija on perehtynyt asiakirjaan ”Tuotteiden pohjoismaista ympäristömerkintää koskevat säännöt” ja että hakija sitoutuu noudattamaan siinä olevia sääntöjä ja ohjeita, jos ympäristömerkin käyttöoikeuden hakemus hyväksytään. (Ym-

päristömerkki 2012i.) Hotelli-ravintola Lasaretin hakemuksen allekirjoittivat kiinteistön omistavan Verven hallintojohtaja Jorma Kudjoi yhdessä Anna Paakkarin kanssa.

Kun hakemuslomake on hyväksytty, saadaan Ympäristömerkinnästä tunnukset, joiden avulla pääsee täyttämään sähköistä hakemuslomaketta. Hakemuslomake voidaan täyttää myös manuaalisesti. Ympäristömerkinnän kanssa sovittiin, että vastaan hakemuksen täyttamisestä yksin.

Hotelli Lasaretin hakemus täytettiin sähköisesti, ja sen pohjana on Pohjoismaiden ympäristömerkinnän hakemusasiakirja Hotellit ja retkeilymajat 072 versio 3.4 (Pohjoismaiden ympäristömerkintä 2012j). Lasaretin hakemusasiakirja on tämän opinnäytetyön liitteenä. (Liite 1.)

4.7 Hakemuslomakkeen täyttäminen ja liitteiden hankkiminen

Joutsenmerkki voidaan myöntää, kun hakemuksessa on esitetty hotellin yleiskuvaus ja energian raja-arvo ja vähintään yksi kolmesta muusta raja-arvosta sekä kaikki pakolliset vaatimukset täyttyvät. Lisäksi tulee täytyä 60–65 % pistevaatimuksista eri osa-alueilla.

Hotelli-ravintola Lasaretin hakemus tehtiin siis sähköistä lomaketta käyttäen. Kaikki vaaditut dokumentit liitettiin sähköiseen hakemukseen ja eri toiminnoista pyydyt selvitykset kirjoitettiin niille varattuihin tiloihin. Lasaretin hakemuksen sisältö käydään kokonaisuudessaan läpi kappaleessa 6. Siellä kerrotaan myös eri osa-alueiden kriteereistä tarkemmin ja selvitetään Lasaretin saamat pisteet kultakin osa-alueelta.

Hakemuslomakkeen täyttämisen tein pääasiassa sähköpostin ja puheluiden avulla. Olin myös pari päivää Lasaretissa tekemässä selvityksiä ja keskustelemassa sekä Anna Paakkarin että eri vastuualueiden edustajien kanssa tarvittavista dokumenteista.

4.8 Hakemuksen täydentäminen

Sähköistä hakemusta täydennetään jo hakuvaiheessa Ympäristömerkinnän ohjeistuksen mukaisesti. Toiminta on vuorovaikutteista ja sillä varmistetaan hakemuksen eteneminen. Ympäristömerkinnän asiantuntijat neuvovat ja opastavat tarvittaessa ja pyytävät tarkennuksia epäselvissä tilanteissa.

Lasaretin hakemusta täydennettiin prosessin edetessä Ympäristömerkinnän asiantuntijoiden opastuksella sähköisen hakulomakkeen kautta, sähköpostilla ja puhelimitse. Ympäristömerkinnän asiantuntija Sami Karelahti pyysi viimeiset täydennykset Lasaretin valmiiseen hakemukseen 31.8.2012. Täydennykset toimitettiin syyskuun puoliväliin mennessä, jolloin sovittiin tarkistuskäynnin ajankohdaksi 26.9.2012. Osa täydennyksistä sovittiin tarkistettavaksi paikan päällä tarkistuskäynnin yhteydessä.

4.9 Joutsenmerkin tarkastuskäynti

Kun hakemus on laadittu ja täydennetty, Ympäristömerkintä tarkastaa paikan päällä, että vaatimukset täytetään. Tarkastuskäynnillä on esitettävä laskelmien perusteet, lähetettyjen todistuksien alkuperäiskappaleet, mittauspöytäkirjat, ostotilastot ja muut dokumentit, joista ilmenee, että vaatimukset täytetään. Käynnille on varattava aikaa Ympäristömerkinnän ilmoittaman aikataulun mukaisesti ja kunkin osa-aleen vastuuhenkilön on oltava oman alueensa tarkistuksen aikana paikalla. Lasaretin tarkistuskäynti tehtiin 26.9.2012. Sami Karelahti toimitti etukäteen työjärjestyksen aikatauluineen sekä ilmoitti ne henkilöt, joiden tuli osallistua tarkistukseen.

4.10 Joutsenmerkin hyväksyminen

Hyväksytyt tarkastuskäynnit ja sen johdosta mahdollisesti vaadittavien lisäselvitysten tai täydennysten jälkeen Ympäristömerkintä voi myöntää yritykselle Joutsenmerkin. Joutsenmerkin saatuaan hotellilla on lupa käyttää merkkiä markkinoinnissaan. Lasaretin Joutsenmerkkihakemus hyväksyttiin tarkistuskäynnin jälkeen. Lupanumero 472–461 saatiin 3.10.2012 ja Hotelli-ravintola Lasaretista tuli 461. Joutsenmerkitty hotelli Pohjoismaissa.

5 HOTELLI LASARETIN JOUTSENMERKKIHAKEMUS

Tässä kappaleessa kuvataan joutsenmerkkihakemuksen täyttämiseen liittyvä prosessi kokonaisuudessaan ja sen pohjana on Pohjoismaiden ympäristömerkinnän hakemusasiakirja Hotellit ja retkeilymajat 072 versio 3.4 (Pohjoismaiden ympäristömerkintä 2012j). Lasaretin varsinainen hakemus tehtiin sähköisesti, ja sen ulkoasu poikkeaa manuaaliversiosta varsin paljon. Hakemuksen manuaaliversio on sisällöltään laajempi ja kriteerien perusteet ovat siinä selkeämmin esillä ja siksi sitä käytetään tässä pohjana.

5.1 Hotellin yleiskuvaus

Joutsenmerkin hakuprosessi alkaa esittämällä hotellin yleiskuvaus pakollisten vaatimusten laskemisen pohjaksi. Hotellin yleiskuvauksessa annetaan taustatietoja tarvittavia laskelmia varten. Kuvauksessa on oltava hotellin tyyppi tai yleiskuvaus sen toiminnasta, kuvaus mahdollisista kokoustiloista, ravintolasta, uima-altaasta ja mahdollisesta puutarhasta. Lisäksi on ilmoitettava vuotuinen majoitusliikevaihto, huoneiden lukumäärä ja huonekäyttöaste sekä ravintolan vuotuinen liikevaihto ja vuotuinen ravintola-asiakkaiden lukumäärä, mikäli se on mahdollista. Edelleen on ilmoitettava hotellin kokonaispinta-alana sen lämmitetty sisäpinta-ala ja mahdollinen puutarhapinta-ala. Lopuksi tarvitaan tieto siitä, onko hotelli liitetty kunnalliseen vesi- ja viemäriverkkoon.

Lasaretin toiminnan yleiskuvaus on kerrottu kappaleessa 4. Kokoustiloista tehtiin hakemukseen erillinen luettelo ja uima-allasosaston käyttö kuvattiin erikseen. Lasaretilla ei ole omaa puutarhaa, ja kiinteistö on liitetty kunnalliseen vesi- ja viemäriverkkoon. Hotellin ja ravintolan liikevaihtoluvut, hotellin käyttöaste ja ravintola-asiakkaiden lukumäärä ilmoitettiin tarkkojen seurantaraporttien mukaisesti ja ne liitettiin hakemukseen.

5.2 Raja-arvojen määrittely

Hotellille määritetään raja-arvot energiankulutukselle, vedenkäytölle, kemiallisille tuotteille ja jätehuollolle. Energiankulutuksen raja-arvo on pakollinen, joten sen on täyttyvä aina. Energiakulutuksen raja-arvo määritellään suhteuttamalla se joko hotellin kokonaispinta-alaan tai vuotuisten yöpymisten lukumäärään. Energiankulutuksen lisäksi on täytettävä vähintään yksi muista raja-arvoista. Useampien raja-arvojen täytyessä hotellin on mahdollista saada lisäpisteitä. Vedenkäytön, kemiallisten tuotteiden sekä jätehuollon raja-arvot suhteutetaan ainoastaan vuotuisten yöpymisten lukumäärään.

5.3 Raja-arvojen luokittelu

Joutsenmerkkiä hakevat majoitusliikkeet on luokiteltu A, B ja C -luokkaan niiden toiminnan laajuuden mukaan. Raja-arvot on määritelty erilaisiksi näiden luokkien mukaan. Hotelliravintola Lasaretti kuuluu toiminnaltaan A-luokkaan. A-luokan kriteereitä ovat, että yrityksen ravintolaliikenvaihto on yli 45 % ravintolan ja majoituksen yhteenlasketusta liikevaihdosta tai että hotellin huonekäyttöaste on yli 60 %. Lasaretin kohdalla täyttyivät molemmat kriteerit. Siten hakemuksessa noudatettiin A-luokan raja-arvoja.

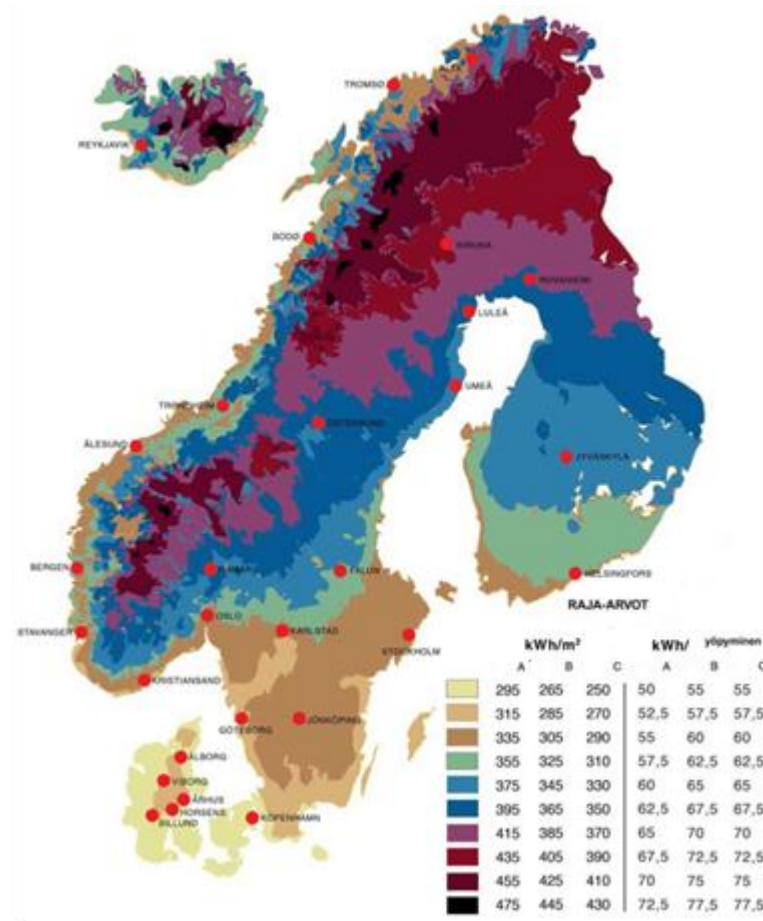
Lasaretissa on huomattava määrä päiväkokousasiakkaita, jotka käyttävät ravintolapalveluita. Pohjoismaisen ympäristömerkinnän avulla jokaisen ravintola-asiakkaan sai laskea 0,25 yöpymisvuorokaudeksi. Vastaavasti sellainen yritys, jonka asiakkaista yli 35 % on päivän verran viipyviä asiakkaita, saavat laskea yhden päiväasiakkaan 0,5 yöpymisvuorokaudeksi. Tämä koskee erityisesti sellaisia kokous- ja kongressihotelleja, joiden asiakkaat majoittuvat kokonaisen vuorokauden lisäksi osan seuraavaa vuorokautta.

5.4 Energiakulutuksen raja-arvo

Energiankulutukseen sisältyvät hotellin ostama sähkö, lämpö ja polttoaineet lämmin vesi mukaan luettuna. Kappaleessa 6.2. todettiin, että energian raja-arvo on pakollinen ja että se voidaan laskea suhteessa majoitusliikkeen kokonaispinta-alaan tai suhteutettuna vuotuisen asiakasmäärään. Myös yrityksen maantieteellinen sijainti otetaan huomioon raja-arvoa määri-

teltäessä. Mitä viileämmällä alueella hotelli sijaitsee, sitä korkeampi on sille asetettu energian raja-arvo. Kuvassa 26. on esitetty Pohjoismaisen ympäristömerkinnän tekemä kartta, jossa on määritelty kymmenen eri ilmastoaluetta ja niiden raja-arvot.

Kuva 26. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden ilmastollinen aluejako (Ympäristömerkki 2012k, 8.)

Hotelli-ravintola Lasaretti sijoittuu vaaleansiniselle alueelle. Energian raja-arvoksi asetetaan silloin A-luokan arvot kyseisellä alueella eli 375 kWh per vuosi ja neliometri tai 60 kWh per vuosi ja vierasyö. Kiinteistön vuosittainen energiankulutus esitetään viimeisen kalenterivuoden tiedoin. Koska hotellikiinteistössä ei ole erillistä mittaria, Hotelli-ravintola Lasaretin energiakulutuksen laskelmat tehdään sisäisen jyvityksen mukaisesti. Hotelli- ja ravintolatoiminta maksaa omana kustannuspaikkana 36 % koko kiinteistön sähköstä ja lämmöstä. Laskelma perustuu koko kiinteistön lämmitettävään neliömäärään. Lasaretin raja-arvoksi saatiin 469 kWh per vuosi ja neliometri tai 32,4 kWh per vuosi ja vierasyö. Koska Lasaretissa on huomattava määrä muita asiakkaita, vertailuarvoksi otettiin kulutus suhteessa vierasöihin ja siten lukema jäi huomattavasti alle raja-arvon.

5.5 Vedenkäyttö

Vedenkulutukselle asetettu raja-arvo koskee kaikkea makean veden käyttöä yrityksessä. Hotellien luokitus vaikuttaa raja-arvon määrittelyyn siten, että A-luokassa se on 300 litraa per yöpyminen. B-luokassa vastaava luku on 250 ja C-luokassa 200.

Laskelmat tehtiin Oulun veden vuoden 2011 Verven kokonaislaskutukseen perustuen. Hotelli Lasaretin ravintola ja uima-allas sijaitsevat kiinteistössä, jonka veden kulutuksesta 36 % kohdistetaan laskennallisesti hotellille. Hotellin kiinteistörakennuksen vedenkulutus kohdistettiin kokonaisuudessaan hotellille. Hakemukseen liitettiin kopiot kiinteistön kokonaiskulutuksesta. Hotellin raja-arvoksi saatiin 55 litraa yöpymistä kohden, mikä alitti selvästi A-luokan raja-arvon.

5.6 Kemialliset tuotteet

Kemiallisten tuotteiden raja-arvo mitataan aktiivisena ainepitoisuutena, jolloin aineen vesipitoisuutta ei huomioida. Raja-arvoa laskettaessa huomioidaan kaikki siivoukseen ja astianpesuun käytettävät kemialliset tuotteet lukuun ottamatta tekstiilinpesuaineita ja erikoispuhdistus- sekä uima-allaskemikaaleja.

Raja-arvot ilmoitetaan grammoina yöpymistä kohden siten, että A- luokassa arvo on 35 grammaa, B -luokassa 30 grammaa ja C- luokassa 25 grammaa. Seurantavuoden aikana käytetyistä kemiallisista tuotteista liitetään hakemukseen tavarantoimittajan lista, josta ilmenee ympäristömerkittyjen ja ei- ympäristömerkittyjen tuotteiden määrä.

Lasaretin kiinteistön kiinteistö-, siivous- ja kerroshuollosta vastaa ISS Palvelut Oy. Siivous- ja kerroshuollon kemiallisten aineiden luettelon kokosi ISS Palveluiden palveluesimies Pirjo Pellikka. Koska aamiaistarjoilu on osa hotellitoimintaa, tarvittiin lisäksi lista myös ravintolan keittiössä käytettävistä aineista. Tämän lista kokoamisesta vastasi keittiöpäällikkö Mikko Huhtala. Listat koottiin yhteen, ja saatujen arvojen perusteella A-luokalle asetettu raja-arvo alitettiin.

5.7 Jätehuolto

Jätehuollon raja-arvo koostuu kaikesta päivittäisestä käytöstä syntyvästä lajittelemattomasta jätteestä. Raja-arvot lasketaan kilogrammoina yöpymistä kohden. A-luokassa raja-arvo on 1,35. B-luokan raja-arvo on 0,9 ja C- luokan 0,45 kiloa yöpymistä kohden.

Lasaretin jätehuollosta vastaa Lassila & Tikanoja, jonka vuoden 2011 laskutuksesta kerättiin tarvittavat tiedot. Tässä yhteydessä todettiin, että Lassila & Tikanojan laskutus perustuu syväkeräyssäiliöiden tyhjennyskertoihin eikä todellisiin kilomääriin. Tyhjennyskertojen määrien ja säiliöiden tilavuuteen perustuen Lasaretin lajittelemattoman jätteen määräksi saatiin 5 000 kiloa vuodessa. Sen perusteella päädyttiin huomattavasti alle raja-arvon olevaan lukemaan 0,1 kiloa per yöpyminen. Ympäristömerkinnän asiantuntija Sami Karelahden mukaan Lassila & Tikanojalla on muualla Suomessa käytössä vaakoja, jolloin saadaan luotettavampi tieto. Oulussa tällaista menetelmää ei kuitenkaan ollut käytettävissä.

5.8 Ympäristövaatimukset

Jousenmerkin ympäristövaatimukset koskevat pääsääntöisesti koko hotellia, ellei erityisesti ole muuta mainittu. Ympäristövaatimuksissa on sekä pakollisia että pistevaatimuksia ja niiden perusteella määräytyvät lopulta hakemuksen kokonaispisteet. On huomattava, että eri aihealueiden pakollisten vaatimusten tulee täytyä ennen kuin voidaan hakea siitä lisäpisteitä. Vaatimusten aihealueina ovat hotellin käyttö ja huolto, hotellin tilat ja niihin hankitut tai hankittavat tuotteet, hotellihuoneet, keittiö ja ruokasali, siivous ja pesu sekä jätteet ja kuljetukset.

5.8.1 Käyttö ja huolto

Käyttö ja huolto-osion pakolliset vaatimukset koskevat hotellissa ja ravintolassa käytettävien koneiden ja laitteiden kylmäaineita, ulkovalaistusta ja saunaa.

Kylmlaitteissa, lämpöpumpuissa ja ilmastointilaitteissa ei saa käyttää CFC- kylmäainetta. Ainetta ei ole käytetty vuoden 2000 jälkeen valmistetuissa tuotteissa eikä niistä tarvitse esittää

erillistä dokumentaatiota, mikäli käytössä on tätä uudemmat laitteet. Hotelli Lasaretti on valmistunut vuonna 2001, jolloin kaikki koneet ja laitteet hankittiin sinne uusina. Hakemuksen yhteydessä päivitettiin kone- ja laiteluettelot.

Hotellin kaiken ulkovalaistuksen on oltava aika- tai tarveohjattua. Yövalaistuksessa on käytettävä energiansäästölamppuja. Poikkeuksia ovat hätäuloskäyntien valaistus sekä sisääntulojen ja valokilpien valaistukset. Lasaretin ulkovalaistus toimii aikaohjauksella. Hakemuksen yhteydessä aikoja kuitenkin tarkennettiin.

Myös kaikkien saunalaitteiden on oltava aika- tai tarveohjattuja. Lasaretin hotelliasiakkaat käyttävät saunoja, jotka ovat pääsääntöisesti Verven kuntoutusasiakkaiden käytössä. Saunat ovat aikaohjattuja.

Ympäristövaatimuksen pistevaatimukset koostuvat energia-analyysistä, lämmön kulutuksesta, käytetyistä kylmäaineista, lämmön talteenotosta, ilmanvaihdon ja sisävalaistuksen ohjauksesta, energiansäästölamppujen ja LED-valaisimien käytöstä ja WC-istuinten sekä vesihanojen vedenkulutuksesta.

Energia-analyysistä saataviin pisteisiin vaaditaan majoitusliikkeen investointi- sekä toimenpite-ehtotuksia, joihin sisältyvät säästöpotentiaalin ja kustannukset. Hotellin täytyy osoittaa, että kuvatut toimenpiteet on suoritettu tai että ne sisältyvät toimintasuunnitelmaan, joka on kuvattu hakemuksen "Ympäristöjohtaminen" osiossa. Täydet kolme pistettä saa, jos puolueeton ja ulkopuolinen asiantuntija on viimeisen viiden vuoden aikana suorittanut energia-analyysin, jonka tavoitteena on vähentää hotellin energiankulutusta ja/tai tehdä hotelli hiili-dioksidineutraaliksi. Jos analyysi on tilattu ja se suoritetaan puolen vuoden sisällä, myönnetään kaksi pistettä. Kolme pistettä saa myös, jos hotellirakennus on korkeintaan kolme vuotta vanha. Lasaretissa on seurattu hiilijalanjälkeä vuodesta 2007 Ecompterin mittarilla (Travelcon.), mutta se ei täytä edellä asetettuja kriteereitä. Näin ollen tästä kohdasta ei tullut yhtään pistettä.

Lämmön kulutuksesta on mahdollista saada pisteitä sen mukaan, kuinka suuri osa lämmöstä tuotetaan uusiutuvista energianlähteistä, jätelämmöstä tai lämpöpumpuista. Lämpöä, joka on tuotettu suorasähköllä, ei hyväksytä. Kolme pistettä voi saada, mikäli yli 90 % lämmöstä tulee uusiutuvista energianlähteistä, hukkalämmöstä tai lämpöpumpuista. Hotelli-ravintola Lasaretti ostaa energiansa Oulun Energiasta, joka tuottaa kaukolämpöä lähes kokonaisuudessaan Toppilan voimalaitoksissa lämmön ja sähkön yhteistuotantona. Kaukolämmön energi-

antuotannon polttoaineena Oulun Energia ilmoittaa käyttävänsä oman maakunnan puuta ja turvetta. Sähkön ja lämmön yhteistuotanto rinnastetaan ns. hukkalämpöenergiaan, joka hyväksytään vaatimuksessa. Siten Lasaretti sai tästä osiosta täydet kolme pistettä.

Pisteitä voi saada myös siitä, kuinka suuri osa ostetusta sähköstä tulee uusiutuvista energianlähteistä. Esimerkiksi Ympäristömerkitty sähkö (vihreä sähkö) lasketaan 100 prosenttia uusiutuvaksi energianlähteeksi. Täydet kolme pistettä saa, jos yli 90 prosenttia sähköstä tulee uusiutuvista energianlähteistä. Puoli pistettä myönnetään, jos vähintään 30 prosenttia sähköstä tulee uusiutuvista energianlähteistä. Lasaretti ostaa sähköä Oulun Sähkönmyynnistä, jonka myymän sähkön energialähteet vuonna 2011 olivat 29 prosenttia turvetta, 14 prosenttia vettä, 12 prosenttia puuta ja yksi prosentti sekä tuulta että öljyä. Markkinasähkön osuus oli 43 prosenttia. Näistä ainoastaan veden, tuulen ja puun avulla tuotetut energianlähteet ovat uusiutuvia, jolloin niiden yhteenlaskettu osuus on 27 prosenttia. Markkinasähkön alkuperää ei ollut eritelty. Lasaretti ei siten saanut tästä osiosta pisteitä lainkaan.

Kylmäaineita koskevassa pakollisessa vaatimuksessa todettiin, että laitteissa ei saa olla CFC:tä. Pistevaatimukseen on lisätty myös HCFC. Hotelli saa kaksi pistettä, mikäli siellä ei käytetä lainkaan kylmälaitteita, lämpöpumppuja tai ilmastointilaitteita tai käytössä olevissa laitteissa ei käytetä CFC:tä tai HCFC:tä. Lasaretin kylmälaitteissa käytettävä kylmäainetyyppi on R404, joten se sai tästä kohdasta kaksi pistettä.

Lämmön talteenottojärjestelmästä on mahdollista saada kolme pistettä, mikäli ilmanvaihdosta vähintään 90 prosenttia on liitetty lämmön talteenottoon. 50 prosentin talteenotosta saa 2 pistettä ja jätevedestä tai jäähdytyskoneista saatavan lämmön hyödyntämisestä pisteen. Lasarettissa toteutui tiukin vaatimus, joten tästä saatiin täydet pisteet.

Ilmanvaihdon ja sisävalaistuksen ohjauksesta voi saada enintään kolme pistettä, jos ilmavaihto on tarveohjattua vähintään 90 prosenttia kattavista tuuletettavista tiloista tai jos käytössä on vain painovoimainen ilmanvaihto. Kaksi pistettä saa vastaavasti aikaohjatuista tiloista. Lasaretin ilmanvaihto on aikaohjattua yli 90 % tiloista, joten tästä saatiin kaksi pistettä. Sisävalaistuksesta myönnetään pisteitä sen mukaisesti, kuinka suuri osa valaistuksesta on läsnäolo-ohjattua. Määräys koskee ainoastaan tiloja, jotka eivät ole asiakkaiden käytössä. Sisävalaistuksen läsnäolonohjauksesta ei-asiakkaille tarkoitetuissa tiloissa saa yhden pisteen, kun ohjaus kattaa vähintään 90 prosenttia näistä tiloista. Puoli pistettä myönnetään, kun ohjaus

toimii vähintään puolessa tiloista. Lasaretissa valoja käytetään tarpeen mukaan eikä läsnäolo-ohjausta ole. Pisteitä ei siten saatu tästä kohdasta.

Energiasäästölamppujen käytöstä on mahdollisuus saada enintään kolme pistettä, jos yli 80 prosenttia valonlähteistä on energiansäästölamppuja. Kaksi pistettä saa, jos näiden lamppujen osuus on 60- 80 prosenttia, ja yhden pisteen, jos määrä jää alle 60 prosentin mutta on yli 40 prosenttia. Energiansäästölamppuja ovat tavanomaiset loisteputket ja loisteputkilamput, pienloistelamput ja LED. Lasaretissa energiasäästölamppujen osuus on 87,4 %, joten se sai tästä täydet pisteet. LED-valaisimien käytöstä voi saada yhden lisäpisteen, jos vähintään 20 prosenttia hotellin kohdevalaisimista on niitä tai vastaavia, ja puoli pistettä jos vähintään 10 prosenttia on niitä. Lasaretissa LED-valaisimien käytöstä myönnettiin yksi piste.

Lisäpisteitä on mahdollista saada erilaisilla vedensäästötoimenpiteillä, joita voidaan saada aikaiseksi kiinteistössä käytettävillä WC-istuimilla, pesualtailla ja suihkuilla. Nykyaikaiset WC-istuimet kuluttavat vettä korkeintaan 6 litraa huuhtelua kohden. Mikäli vähintään 90 % WC-istuinten lukumäärästä täyttää edellä mainitun kriteerin, hotelli saa siitä yhden pisteen. Puoli pistettä saa jos 50–90 % WC-istuimista kuluttaa enintään 6 litraa vettä huuhtelua kohden. Hotellin Lasaretissa täyttyi ensimmäinen kriteeri ja se osoitettiin liittämällä hakemukseen tuotekuvaus hotellissa käytettävästä IDO Aniara -merkkisestä WC-istuimesta. Lisäpisteen voi saada myös, mikäli vähintään 50 % WC-istuimista on kaksi huuhtelutasoa. Puoli pistettä saa jos tällaisia WC-istuimia on 20–50 %. Lasaretin WC-istuimista kriteerin täytti vain viisi istuinta, joten tästä ei tullut lisäpisteitä.

Vettä säästävillä vesihanoilla voidaan säästää vedenkultusta merkittävästi. Kaksi pistettä myönnetään, jos pesualtaiden vesihanoista vähintään 90 prosenttia on vettä säästäviä eli virtaus on enintään 8 litraa minuutissa. Jos pesuhanoista ja suihkuista vähintään 90 prosenttia kuluttaa 8-10 litraa minuutissa, myönnetään 1 piste. Koska veden virtaus hanoissa voi vaihdella kiinteistön eri osissa, mittauksia on tehtävä useissa eri paikoissa. Lasaretissa mittaukset tehtiin kussakin eri kerroksissa useassa eri huoneessa. Mittauksessa käytettiin tarkoitukseen tehtyä laitetta luotettavan tuloksen saamiseksi. Lasaretin mittaustulos oli 6 litraa minuutissa, joten se sai tästä osiosta täydet kaksi pistettä.

Käyttö ja huolto-osion enimmäispistemäärä on 25, ja hyväksyntään vaaditaan 15 pistettä. Lasaretti sai tästä osiosta 17 pistettä.

5.8.2 Hotellin tilat ja vastahankitut/hankittavat tuotteet

Tämän osion pakolliset vaatimukset koskevat sisustusta, uusien tekstiilien hankintaa, vastahankittuja energiansäästölamppuja ja loisteputkia sekä talouspaperia, paperipyyhkeitä ja WC-paperia.

Sisustusvaatimukset edellyttävät, että saneerauksen tai uudisrakentamisen yhteydessä käytettävät lattiat, tapetit ja listat eivät saa sisältää halogenoituja muoveja, esimerkiksi PVC:tä. Vaatimus ei kuitenkaan koske keittiötä eikä kosteita tiloja. Lasaretissa ei ole tällaisia muoveja käytössä.

Hotelliin hankittavat uudet tekstiilit eivät myöskään saa olla halogenoiduilla palonestoaineilla käsiteltyjä. Lasarettiin ei ole hankittu uusia tekstiilejä, mutta vaatimus huomioidaan, kun niitä tullaan hankkimaan.

Vastahankittujen energiansäästölamppujen käyttöiän on vaatimuksen mukaan oltava vähintään 10.000 tuntia ja loisteputkien 20.000 tuntia. Vaatimuksen täyttyminen todennettiin Lasaretissa paikan päällä tarkastuskäynnillä esittämällä energiansäästölamppujen ja loisteputkien tuotepakkaukset.

Hotelliin ostetusta talouspaperi-, paperipyyhe- ja WC-paperimäärästä 90 % on oltava ympäristömerkittyjä tuotteita. Lasaretissa käytetään Metsä-Tissue ja Duni-tuotteita, jotka ovat Joutsenmerkittyjä.

Pistevaatimukset tässä osiossa käsittävät värikasetit, toimistokoneet, painotuotteet, ympäristömerkityt saippuat ja shampoot sekä niiden annostelun, juomalasit ja mikit, palautuspulot tai astiat ja säiliöt, työvaatteet, työympäristön, ympäristömerkittyjen kulutustarvikkeiden hankinnan, ympäristömerkityt kestokulutushyödykkeet ja ympäristömerkityt palvelut.

Värikaseteista saa pisteen, jos tyhjät kasetit toimitetaan kierrätykseen tai ne palautetaan toimittajalle, tai vaihtoehtoisesti ne jätetään kierrätykseen tai viedään jätteenkeräykseen. Lasaretissa tyhjät kasetit viedään jätteenkeräykseen, joten tästä myönnettiin piste.

Toimistokoneista saa enintään yhden pisteen standby-toiminnolla varustettujen koneiden osuuden ollessa yli 90 prosenttia. Lasaretissa tämä kriteeri täyttyy.

Hotellin tilaamien ympäristömerkittyjen painotuotteiden osuuden ja ympäristömerkityn kirjapainon käytöstä on mahdollisuus saada enintään kaksi pistettä, kun yli 90 prosenttia niistä on ympäristömerkittyjä. Lasaretin tilaamista painotuotteista 50–90 prosenttia on ympäristömerkittyjä, ja siitä myönnettiin yksi piste.

Mikäli hotelli käyttää yli 90 prosentissa kylpyhuone ja WC-tiloistaan ympäristömerkittyä saippuaa ja shampoota, sen on mahdollisuus saada kaksi pistettä. Yksi piste myönnetään, jos niitä käytetään 50–90 prosentissa edellä mainituista tiloista tai jos toista niistä käytetään 90 prosentissa tiloja. Lasaretissa käytetään kaikissa kylpyhuoneissa ympäristömerkittyjä tuotteita, joten tästä kohdasta myönnettiin kaksi pistettä.

Saippuan ja shampoon annostelulaitteiden käytöstä saa pisteen, jos ne on asennettu yli 90 prosenttiin kylpyhuoneista, ja puoli pistettä edellisen kriteerin ehtojen mukaisesti. Lasaretissa täyttyi yhden pisteen arvoinen kriteeri.

Hotelli saa yhden pisteen, jos sen tiloissa ei käytetä kertakäyttöisiä juomalaseja tai mukeja. Lasaretin hotellihuoneissa ja ravintolan tarjoilutiloissa ei niitä käytetä.

Kaksi pistettä saa, kun ravintolan juomien pakkaukset, palautuspullot tai astiat ja säiliöt ovat kierrätysjärjestelmässä. Lasaretti on mukaan Palpa-järjestelmässä.

Pikkutakkeja lukuun ottamatta työvaatteiden pesussa ei saa käyttää kemiallisesti kloorattuja liuottimia. Kriteerin täytyessä myönnetään puoli pistettä. Tämä ehto täyttyy Lasaretissa.

Ulkopuolisen, riippumattoman asiantuntijan työympäristön tarkastuksesta erityisesti ergonomian osalta saa yhden pisteen tarkistusraportin esittämällä. Kriteerin mukaista tarkastusta ei ole tehty Lasaretissa.

Ympäristömerkityistä kulutustarvikkeista voi saada enintään neljä pistettä ympäristömerkittyjen tuotteiden osuuden mukaisesti. Vaadittavat osuudet ovat eri tuoteryhmien kohdalla 50–90 prosenttia. Tuotteita ovat kopiopaperit, paperilautasliinat, käsipyyherullajärjestelmät, mikrokituliinat, patterit, värikasetit, kynttilät, lattianhoitoaineet, huuhteluaineet, liotusaineet ja muut mahdolliset tuotteet. Lasaretti sai tästä kohdasta yhteensä 4 pistettä.

Ympäristömerkittyjen kestokulutushyödykkeiden hankinnasta voi saada enintään kolme pistettä. Hankintojen osuus tuoteryhmissä vaihtelee vähintään kymmenestä vähintään viiteenkymmeneen prosenttiin. Näitä hyödykkeitä ovat toimistokoneet, esimerkiksi PC, tietokoneet,

kopiointikoneet, hotellihuoneiden TV-vastaanottimet, yleisten tilojen TV-vastaanottimet, vastahankitut tekstiilit, lattiat ja työvaatteet. Näistä hankinnoista ei saatu pisteitä.

Ympäristömerkittyjen palveluiden käytöstä voi saada enintään kaksi pistettä. Näitä palveluita ovat esimerkiksi vaihtoehtoinen kemiallinen pesu, siivous tai autonpesu. Tästä kohdasta myönnettiin yksi piste, koska vähintään 90 % Lasaretin painotuotteista painetaan Joutsenmerkityssä painolaitoksessa Edita Prima Oyj.

Enimmäispistemäärä hotellin tilat ja vastahankitut tuotteet -osiosta on 20, josta Lasaretti sai 14,5 pistettä.

5.8.3 Vierashuoneet

Vierashuoneita koskee yksi pakollinen vaatimus. Vähintään 60 prosenttia hotellihuoneista on oltava savuttomia. Lasaretti on kokonaisuudessaan savuton hotelli.

Pistevaatimukset koskevat vuodevaatteita ja pyyhkeitä, valaistusta, TV-vastaanottimia, minibaareja, vettä säästäviä suihkuja, yksiotemallisia vesihanoja, kertakäyttötuotteita, jätteiden lajittelua, roskakoria sekä liikuntaeste- ja allergiahuonetta.

Hotellissa käytettävistä vuodevaatteista ja pyyhkeistä voi saada enintään kaksi pistettä, jos yli 40 painoprosenttia niistä on ympäristömerkitty Joutsenmerkillä tai EU-kukalla. Puoli pistettä myönnetään, jos 20–40 painoprosenttia vuodevaatteista ja pyyhkeistä on valmistettu luonnonmukaisesti viljellyistä kasviskuiduista. Lasaretin vuodevaatteet ja pyyhkeet eivät täyttäneet näitä kriteereitä.

Vierashuoneiden valaistuksesta myönnetään 1 piste, jos yli 90 prosenttia niistä on varustettu läsnäoloanturivalaistuksella, ja puoli pistettä, jos puolet huoneista on niillä varustettuja. Lasaretin huoneissa ei ole läsnäoloantureita.

Hotellihuoneiden TV-vastaanottimista voi saada yhden pisteen, jos vastaanottimista vähintään 90 % ominaisuuksiin kuuluu enintään 1 W:n passiivisen lepotilan säätö ja korkeintaan 9 W:n mahdollinen aktiivinen lepotila tai vaihtoehtoisesti TV:tä ei ole huoneissa lainkaan. Hotelli Lasaretti sai puoli pistettä siitä, että hotellihuoneiden siivouksen yhteydessä henkilökunta sammuttaa TV:n.

Hotellihuoneiden minibaareille on määritelty energiakulutusrajoiksi joko 0,8, 1,0 tai 1,3 kWh per vuorokausi ja ehtona on, että vähintään 90 % minibaareista kuuluu kyseiseen luokkaan. Pisteitä myönnetään myös siitä, ettei minibaareja ole lainkaan tai että niitä on vain enintään puolessa hotellihuoneista. Lasaretin hotellihuoneissa on minibaarit, joiden energiakulutus on laitetoimittajan tuotekuvauksen mukaisesti 0,8-1.0 kWh per vuorokausi. Tästä myönnettiin Lasaretille yksi piste.

Käyttö ja huolto-osiossa käsiteltiin vettä säästäviä vesihanoja hotellin tiloissa yleisesti. Hotellihuoneissa vettä säästävistä suihkuista myönnetään kaksi pistettä, jos niistä vähintään 90 prosenttia on vettä säästäviä, jolloin virtaus on enintään 10 litraa minuutissa. 10–12 litran virtauksella myönnetään 1 piste. Lasaretin mittaustulokseksi saatiin 13 litraa minuutissa, joten tästä ei voitu pisteitä myöntää. Suihkuihin asennettiin mittauksen jälkeen ”kuristimet”, jotka hillitsevät vedenvirtausta, ja suihkut tullaan uusimaan vettä säästäviksi vuosihuoltojen yhteydessä.

Huoneiden pesuallaiden hanat sen sijaan täyttivät jo aiemmin käyttö ja huolto-osiossakin asetetun kriteerin siitä, että vähintään 90 % on yksiotemallisia tai kosketusvapaita, josta sai yhden pisteen.

Vaatimusten mukaisesti hotellihuoneissa tai niiden kylpyhuoneissa ei saa olla kertakäyttötuotteita. Hotelli Lasaretissa niitä ei ole käytössä ja siitä myönnettiin yksi piste.

Jätteiden lajittelusta hotellihuoneissa voi saada puolitoista pistettä, jos asiakkaat voivat lajitella jätteensä vähintään kolmeen jakeeseen. Lasaretin huoneissa on lajitteluohje ja -astiat bio-, seka- ja energiajätteelle sekä lasille, joten tästä saatiin täydet pisteet. Kylpyhuoneissa olevasta erillisestä roskakorista saa yhden pisteen. Lasaretin kylpyhuoneissa on erillinen astia hygieniatuotteita varten, mutta sitä ei luokitella roskakoriksi. Pistettä ei voitu siten myöntää.

Hotelli voi saada yhden pisteen, mikäli siinä on vähintään yksi liikuntaesteiselle tai allergikolle sopiva huone. Lasaretin kaikki huoneet sopivat allergikoille ja liikuntaesteisille sopivista huoneista on useita.

Vierashuoneosioista voi saada enintään 12,5 pistettä, josta Lasaretti sai 6 pistettä.

5.8.4 Keittiö ja ruokasali

Lasaretissa tarjotaan hotelliasiakkaille aamiaista ja muita ravintolapalveluita. Siksi myös ravintolan on täytettävä kriteerit, jotka vastaavat lähes täysin Joutsenmerkityn ravintolan kriteereitä.

Pakolliset vaatimukset koskevat kertakäyttötuotteita, ympäristömerkittyjä astianpesutuotteita, ei- ympäristömerkittyjä astianpesutuotteita ja savutonta ruokasalia.

Vaatimuksen mukaisesti kertakäyttötuotteiden käyttö on kiellettyä aamiaispöydässä ja ruokasalissa lautasliinoja, hammastikkuja, makeutusaineita (ei sokeria) ja teepusseja lukuun ottamatta. Lasaretin ravintolasalissa niitä ei ole käytössä.

Ravintolan astianpesu- ja kuivausaineista vähintään 70 prosenttia on oltava ympäristömerkittyjä. Lasaretin astianpesu- ja kuivausaineista 99 prosenttia oli kriteerien mukaisia.

Ei- ympäristömerkityt astianpesutuotteet eli liotusaineet todennettiin vaatimuksen mukaisesti kemikaalitoimittajan vuosiraportilla ravintolaan hankituista tuotteista sekä paikan päällä suoritettulla tarkistuksella.

Lasaretin ruokasali on savuton, kuten hotellin kaikki muutkin tilat, joten pakollinen vaatimus täyttyi myös sen kohdalla.

Pistevaatimuksia on asetettu luomuelintarvikkeille ja -juomille, reilun kaupan tuotteille, ympäristömerkityille astianpesutuotteille ja astianpesukemikaalien annostelulle.

Luomuelintarvikkeille ja -juomille asetetut vaatimukset vaihtelevat maakohtaisesti eri Pohjoismaissa, koska luomutuotteiden saatavuus vaihtelee suuresti eri maissa. Suomen, Norjan ja Islannin luomutuotteiden määrä on jopa puolet pienempi kuin Ruotsissa ja Tanskassa. Pisteitä myönnetään Suomessa luomutuotteiden kappalemäärän mukaisesti portaittain. Maksimin 3,5 pistettä saa, jos ravintolassa käytetään yli 30 luomutuotetta, ja minimin 0,5 pistettä saa 3 tuotteen käyttämisestä. Vaihtoehtoisesti luomutuotteet voidaan dokumentoida myös vaatimuksen vuotuisen ostomäärän osuuden mukaan, jolloin pisteet myönnetään saman asteikon mukaan kuin Ruotsin kriteereissä. Portaat Luomuun -järjestelmään kuuluva hotelli saa pisteitä portaiden mukaisesti siten, että 1. Porras saa 1 pisteen ja 2. Porras 3 pistettä. Portaat luomuun -diplomi liitetään silloin dokumentiksi. Luomutuotteiden tulee olla varustettu luo-

mumerkillä eli Suomessa Valvottua luomutuotantoa -aurinkomerkki, Luomuliiton Leppäkerttumerkki tai EU:n Luomulehti -tunnus. Ruotsalaisissa tuotteissa on käytössä Krav-merkintä.

Hakemukseen laadittiin luettelo luomuelintarvikkeista ja -juomista. Luettelon mukaan käytössä on luomutuotteita eri elintarvikeryhmistä, joista hyväksyttiin 14 kpl. Viinien kohdalla hyväksyttiin kolmesta ryhmästä kustakin yksi tuote. Luomutuotteista saatiin 2 kokonaispistettä.

Vaatus edellyttää, että ravintolassa on aina tarjolla vähintään yksi Reilun kaupan tuote, josta myönnetään yksi piste. Lasaretin kokouskahvitarjoilussa tarjoillaan Meiran Mazzimo Zanetti -merkkistä reilun kaupan kahvia, joten tämä kriteeri täyttyy.

Pakollisissa vaatimuksissa edellytetään, että ravintolan astianpesu- ja kuivausaineista vähintään 70 prosenttia on oltava ympäristömerkittyjä. Koska Lasaretin astianpesu- ja kuivausaineista 99 prosenttia oli kriteerien mukaisia, siitä myönnettiin 2 lisäpistettä.

Astianpesukemikaalien annostelusta saa yhden lisäpisteen, jos kaikissa suuremmissa astianpesukoneissa on astianpesuaineiden automaattinen annostelu, joka tarkastetaan vähintään neljästi vuodessa. Vaihtoehtoisesti annosteluun voidaan käyttää tabletteja tai vastaavia. Lasaretin koneissa kriteeri täyttyi, ja se osoitettiin liitämällä hakemukseen laitehuoltajan raportti.

Enimmäispistemäärä keittiö ja ruokasali – osiosta on 7.5 pistettä, josta Lasaretti sai 6 pistettä.

5.8.5 Hotellin ja ravintolan lisävaatimukset

Lisävaatimukset koskevat hotelleja, joissa on valmistuskeittiö. Mikäli ravintolalle on myönnetty Joutsenmerkki, se saa yhden pisteen. Silloin edellytetään kaikkien pistevaatomusten täyttymistä ja ravintolahakemuksen esittämistä hakemuksen yhteydessä. Hotelli Lasaretin ravintolalla ei ole Joutsenmerkkiä, joten kaikki vaatimukset ovat pistevaatomuksia.

Pistevaatomukset koskevat paikallisia elintarvikkeita ja juomia, kasvisruokaa, ilmoitusta ruuan GMO:sta, tärkeimpien valmistusaineiden alkuperää, ruokaa, jolla on suuri ympäristövaikutus, sekä energiaa ja vettä säästäviä toimenpiteitä.

Paikallisia elintarvikkeet ja juomat ilmoitetaan joko tuotteiden määränä tai niiden prosentiosuutena kokonaisostomäärästä. Määritelmän mukaan paikalliset elintarvikkeet valmistetaan ja kulutetaan rajoitetulla alueella ja niiden valmistaja tunnetaan. Myös riista ja viljelty tai luonnollinen kala voivat kuulua niihin. Joutsenmerkki hyväksyy tuotteen paikalliseksi jos tuotteen alkuperä tunnetaan ja jos kaikki viljely, käsittely ja varastointi on suoritettu 500 kilometrin säteellä hotellista. Kalatuotteissa ratkaisee kalasataman etäisyys, joka lasketaan linnuntien mukaisesti. Teollisesti jalostetuissa tuotteissa, koko- tai puolijalosteissa riittää pääraaka-aineiden dokumentointi. Paikallisista tuotteista ja niiden valmistajista liitetään hakemukseen luettelo valitun vaihtoehdon mukaisesti määränä tai ostoprosenttiosuutena. Lasaretissa käytetään runsaasti paikallisten valmistajien tuotteita, mutta dokumentointi osoittautui niin työlääksi, että tästä kohdasta ei haettu pisteitä.

Kriteerit edellyttävät, että ravintolan ruokalistalla on oltava kasvisruokalaji joka päivä. Buffet-tarjoilussa kasvisruokalajin on sisällyttävä lounaaseen ja päivälliseen. Lasaretin lounasbuffetissa on päivittäin tarjolla kasvisruokavaihtoehto ja kasvisruokaa on tarjolla myös a la carte -listalla, joten tästä myönnettiin Lasaretille maksimi puoli pistettä.

Pistevaatimusten mukaan ravintolan menussa on ilmoitettava, jos ruoka-annoksessa on käytetty geenimuunneltu raaka-ainetta GMO:ta tai vaihtoehtoisesti ettei GMO:ta sisältävää ruokaa tarjoilla lainkaan. Vaatimus tarkastetaan myös paikan päällä. Lasaretissa ei käytetä geenimuunneltuja raaka-aineita eikä niistä valmistettuja tuotteita, joten se sai täydet puoli pistettä.

Ravintolan tulee myös ilmoittaa asiakkailleen tiedot ruoan tärkeimpien valmistusaineiden alkuperämaasta: Tärkeimmillä valmistusaineilla tarkoitetaan ruokien pääraaka-aineita. Lasaretin ruokalistan ja tuotteiden sisältö kerrotaan ravintolan markkinointimateriaalissa, joka on luettavissa muun muassa Lasaretin nettisivuilla. Tästä myönnettiin myös maksimi puoli pistettä.

Edelleen Lasaretti sai puoli pistettä kohdasta ruoka, jolla on suuri ympäristövaikutus, koska siellä ei käytetä jättiläiskatkarapuja. Hyväksytyä olisi käyttää vain jättiläiskatkarapuja, jotka todistetusti täyttävät FAO:n kestävä periaatteet tai vastaavat periaatteet.

Energiaa ja vettä säästävistä toimenpiteistä voi saada enintään 4 pistettä. Yhden pisteen saa, jos keittiön energiankulutus mitataan erikseen ja siitä pidetään päiväkirjaa. Keittiön vedenkäytön mittauksesta erikseen ja päiväkirjan pitämisestä saa puoli pistettä samoin kuin induktio- tai matalasäteilevillä levyillä varustetuista liesistä ja jos kaikissa keittiön huuhteluhanoissa on pitokytkin tai jos ne ovat anturiohjattuja. Lisäksi voi saada kaksi pistettä, jos tärkein as-

tianpesukone kuluttaa loppuhuuhdeluvettä enintään 4,5 l/kori huuvakoneessa tai 2,5 l/kori tunnelikoneessa. Lasaretti sai tästä osiosta kolme pistettä kolmen viimeksi mainitun kriteerin täyttyessä.

Enimmäispistemäärä hotellin ja ravintolan lisävaatimukset osiosta on 7,5 pistettä. Lasaretti sai 5 pistettä.

5.8.6 Siivous ja pesu

Kemiallisten tuotteiden raja-arvoja määriteltäessä kerrottiin, että Lasaretin kiinteistön siivous- ja kerroshuollosta vastaa ISS Palvelut Oy. Hakemukseen tarvittavat tiedot ja dokumentit kokosi palveluesimies Pirjo Pellikka. Aineiden aktiivisten ainesosien laskeminen vaatii erityisosaamista ja siksi ne lasketaan Ympäristömerkinnässä hotellin antamien tuotetietojen pohjalta.

Pakolliset vaatimukset koskevat desinfiointiaineita, ympäristömerkittyjä tekstiilipesuaineita, ei- ympäristömerkittyjä tekstiilipesuaineita, ympäristömerkittyjä tuotteita siivoukseen ja ei- ympäristömerkittyjä tuotteita siivoukseen.

Desinfiointiaineista toimitetaan tavarantoimittajan vahvistama luettelo ja tuotteiden on täytettävä kriteerit lukuun ottamatta ympäristövaarallisuuden suhteen kvaternaarisia ammoniumyhdisteitä. Reaktiivisia klooriyhdisteitä saa käyttää puhdistukseen vain viranomaisten erityisvaatimuksesta. Vaatimus ei koske uima-allaskemikaaleja.

Desinfiointiaineet lasketaan mukaan kemikaalien kokonaiskäyttömäärään ja niistä ilmoitetaan tuotteen täydellinen nimi, käyttöalue, ympäristömerkintänä joko Joutsenmerkki, EU - Kukka tai Bra Miljöval ja toimitettu määrä.

Vaatimus edellyttää, että hotellin tekstiilien pesuaineista 70 % on oltava ympäristömerkittyjä aktiivisena aineena laskettuna. Vaatimus koskee kaikkea hotellin itse pesemää pyykkiä. Myös ei-ympäristömerkittyjä tekstiilipesuaineita koskeva vaatimus koskee hotellin itse pesemää pyykkiä. Lasaretin pyykit pestään ulkopuolisessa pesulassa, joten tätä kohtaa ei tarvinnut selvittää erikseen.

Päivittäiseen siivoukseen tarkoitetuista kemiallisista tuotteista eli yleis- ja saniteettipuhdistusaineista on oltava 50 % ympäristömerkittyjä aktiivisena aineena laskettuna. Tuotteisiin lasketaan kuuluvaksi hotellin yleisten tilojen säännölliseen siivoukseen käytettäviä kemiallisia tuotteita, joita ovat esimerkiksi lattioiden, kylpyhuoneiden, WC-istuimien ja keittiöiden puhdistusaineet uunin ja liedon erikoispuhdistusaineita lukuun ottamatta. Vaatimus ei koske erikoispuhdistusaineita, joita ovat mm. saniteettitilojen puhdistusaineet, yleispuhdistusaineet, kylpyhuoneen puhdistusaineet, keittiön puhdistusaineet, suopa ja vastaavat sekä lattianhoitotuotteet. Pohjoismainen ympäristömerkintä voi myöntää poikkeuksia vaatimuksesta myös sillä edellytyksellä, ettei markkinoilla ole ympäristömerkittyjä tuotteita. Jos siivoustuote ei ole ympäristömerkitty, ilmoitetaan tuotteen nimi, käyttötarkoitus ja – alue sekä käytetyt määrät joiden aktiiviset ainesosat eivät saa ylittää kriteereitä. Lomakkeella vakuutetaan, että niitä tuotteita, jotka eivät ole ympäristömerkittyjä, ei ole luokiteltu ympäristölle haitalliseksi EU:n direktiivin 99/45 mukaan ja että ne eivät sisällä kiellettyjä ainesosia.

Pakollisten vaatimusten hyväksyntään vaaditaan vähintään 70 % ympäristömerkittyjä pesuaineita, Lasaretissa niiden käyttöprosentti on 100. Lasaretissa käytetään myös 100 % ympäristömerkittyjä yleis- ja saniteettipuhdistusaineita, kun hyväksyntään vaaditaan vähintään 50 %

Pistevaatimukset sisältävät kuivat siivousmenetelmät, ympäristömerkityt tuotteet tekstiilipesuun, ympäristömerkityt tuotteet siivoukseen, pesulan, tarkan annostelun ja tiivistetyt kemialliset tuotteet.

Kuivat siivousmenetelmien käytöstä saa kaksi pistettä, jos yleinen päivittäinen siivous suoritetaan pääosin ilman kemiallisia tuotteita. Veden käyttäminen on sallittua. Lasaretissa yleiseen ja päivittäiseen siivoukseen ei käytetä puhdistusaineita päivittäin, vaan tilat kuivapyyhitään mikrokuituliinoilla ja -mopeilla, joten kriteeri täyttyy.

Ympäristömerkityt tuotteet tekstiilipesuun - kohdassa huomioidaan ainoastaan hotellin oman pesukoneen käyttö. Lasaretin pesukonetta käytetään siivousliinojen pesuun, ja pesuaineena on ympäristömerkitty tuote.

Siivoukseen käytettävistä ympäristömerkityistä tuotteista myönnetään enintään kaksi pistettä, kun vähintään 80 % yleis- ja saniteettipuhdistusaineiden määrästä aktiivisena aineena laskettuna on ympäristömerkittyä. Edellä todettiin, että Lasaretissa määrä on 100 %, joten kriteerin ehto täyttyi täysin pistein.

Joutsenmerkityn pesulan käytöstä lakanoiden ja liinavaatteiden pesuun voi saada kaksi pistettä. Lasaretin käyttämä Pattijoen pesula ei ole Joutsenmerkitty, joten pisteitä ei kertynyt tästä kohdasta lainkaan.

Siivouskemikaalien tarkasta annostelusta automaattisella annostelujärjestelmällä myönnetään kaksi pistettä. Lasaretissa on automaattinen annostelija, joka todennettiin paikan päällä keittiössä ja siivouskeskuksessa.

Tiivistettyjen kemiallisten tuotteiden käytöstä myönnetään yksi piste, jos yli puoleen puhdistustarpeesta käytetään tiivistettyjä tuotteita. Prosentit lasketaan aktiivisen aineen painoprosenteina. Tästä kohdasta ei tullut Lasaretille pisteitä

Siivous ja pesu -osion suurin pistemäärä on 11, josta Lasaretti sai 8 pistettä.

5.8.7 Jätteet

Jätteiden pakolliset vaatimukset koskevat ongelmajätteitä, syntypaikkalajittelua ja paristoja.

Vaatimuksen mukaan kaikki hotellissa syntyvät ongelmajätteet ja erikoisjätteet on lajiteltava syntypaikan mukaan ja käsiteltävä ympäristöystävällisesti viranomaisten ohjeiden mukaisesti. Pakollisia jäteryhmiä ovat maali, liuottimet ja mahdollinen öljyjäte, paristot, raskasmetalleja sisältävät valonlähteet, eli loisteputket ja pienloistelamput, sekä sähkö- ja elektroniikkaromu (SER).

Syntypaikkalajittelu täytyy tehdä kunnan osoittamiin jäteryhmiin, kuitenkin vähintään neljään ryhmään ongelmajätteiden lajitteluvaatimuksen lisäksi. Näitä ryhmiä ovat väritön ja värillinen lasi, posliini, keräyspaperi, aaltopahvi, keräyskartonki, muovi, pienmetalli, tekstiilit, biojätteet, rasva/ruokaöljy ja energiajäte eli polttokelpoinen jäte.

Lasaretissa syntypaikkalajiteltujen jakeiden lukumäärä on kahdeksan ongelmajätteen lisäksi. Syntypaikkalajittelu suoritetaan Lasaretissa kunnan osoittamiin jäteryhmiin, kaikki ongelmajätte lajitellaan ja käsitellään ympäristöystävällisesti viranomaisten ohjeiden mukaan ja hotellin asiakkaiden käytössä on paristonkeräys.

Pistevaatimukseen kuuluvat muiden jäteryhmien syntypaikkalajittelu, palautuspakkaukset ja biojätteet.

Muiden jäteryhmien syntypaikkalajittelusta saa enintään 4 pistettä, kun jätteet lajitellaan yli 4 jakeeseen siten, että pisteitä kertyy 0,5 pistettä jakeetta kohden. Lasaretti sai siten kahdeksasta jakeesta 2 pistettä.

Palautuspakkauksista myönnetään 2 pistettä, kun vähintään 90 % hotellin kaikista panimo- tuotteista toimitetaan palautuspakkauksissa. Lasaretissa on käytössä Palpa-järjestelmä ja ainoastaan lasiset tuoremehupullot menevät lasinkeräykseen.

Edelleen voi saada yhden lisäpisteen, kun vähintään kolme muuta tuotetta tai tavaraa kuin panimotuotteet toimitetaan palautuspakkauksissa. Lasarettiin toimittavat palautuspakkauksissa alkoholijuomia Meira Nova, Tampereen Viinitukku ja Vin Direkt.

Yksi lisäpiste myönnettiin myös biojätteen hyödyntämisestä kompostoimalla ja mädättämällä. Piste myönnetään myös, jos biojäte käytetään biokaasun tuotantoon. Oulussa erilliskerätty biojäte käsitellään Ruskon jätekeskuksen kompostointilaitoksessa, jolloin sitä ei kuljeteta kaatopaikalle.

Enimmäispisteet jätteet osiosta on 6 pistettä. Lasaretti sai tästä osiosta täydet pisteet.

5.8.8 Kuljetukset

Kuljetus-osiossa on ainoastaan pistevaatimuksia, jotka koskevat omia ajoneuvoja, julkisia liikennevälineitä ja polkupyöriä ja hevosia. Jokaisesta kohdasta voi saada yhden pisteen.

Omilla ajoneuvoilla tarkoitetaan hotellin omiin toimintoihin, esimerkiksi tavaroiden ja asiakkaiden kuljetukseen, käytettäviä ajoneuvoja. Myös leasing-autot lasketaan omiksi ajoneuvoiksi. Piste myönnetään hiilidioksidipäästöiedoista, pienestä päästöarvosta tai siitä, että hotellilla ei ole omia ajoneuvoja. Lasaretin hotellin johtajalla on käytössään työsuhdeauto, joka katsotaan kuuluvaksi omiin ajoneuvoihin, ja siten pistettä ei voitu myöntää.

Piste myönnetään myös, jos asiakkaiden saatavilla hotellin vastaanotossa on selkeät tiedot ja aikataulut hotellille tulevista ja sieltä lähtevistä julkisista liikennevälineistä. Lasaretin vastaanotossa on saatavilla julkisten kulkuneuvojen aikataulut.

Edelleen pisteen voi saada, jos asiakkaat voivat lainata tai vuokrata polkupyöriä, hevosia tai vastaavia kulkuneuvoja ja mahdollisuudesta on esillä selkeät tiedot. Lasaretissa on 15 polkupyörää asiakkaiden käytettävissä ja siitä on tietoa hotellin infokanavalla ja vastaanotossa.

Pisteitä kuljetus-osiosta voi saada enintään 3, joista Lasaretti sai 2.

5.8.9 Lisäpisteet raja-arvoista

Hotelli voi saada lisäpisteitä, mikäli se selvittää enemmän kuin kaksi raja-arvoa vedenkäytössä, kemiallisia tuotteita koskevissa tai jätehuoltoa koskevissa raja-arvoissa tai sen energiankulutus on energian raja-arvoa pienempi. Jos hotelli selvittää kaikki neljä raja-arvoa, se saa täydet 4 pistettä ja kolmesta raja-arvosta saa 2 pistettä. Lasaretissa alitettiin veden käytön raja-arvo, koska se oli 55 litraa yöpymistä kohden raja-arvon ollessa 300 litraa. Myös kemiallisten tuotteiden raja-arvo alitettiin samoin kuin jätehuollon raja-arvo, joten 4 lisäpistettä voitiin myöntää.

Mikäli hotellin energiankulutus on raja-arvoa matalampaa, myönnetään enintään 4 pistettä sen mukaan, kuinka paljon kokonaisenergiankulutus on suhteessa pienempi kuin energian raja-arvo. Lasaretin energiankulutus ylitti raja-arvon suhteessa neliöihin laskettuna, joten pisteitä ei voitu myöntää.

Lisäpisteitä raja-arvoista voi saada enintään 8. Lasaretti sai niistä 4.

5.8.10 Lisävaatimukset hotelleille, joilla on konferenssitilat

Lasaretissa on useita kokoustiloja. Kokoustiloista suurin on Aurora-saliin, jonne mahtuu jopa 350 henkilöä. Lisävaatimusten pakollinen vaatimus koskee syntypaikkalajittelua. Vaatimuksen mukaisesti kokousvierailta tulee olla mahdollisuus paperin syntypaikkalajitteluun. Lajittelu tarkastetaan paikan päällä. Lasaretissa on järjestetty papereiden lajittelu vaatimuksen mukaisesti.

Pistevaatimukseen kuuluvat syntypaikkalajittelu, konferenssilehtiöt, taululehtiöt ja kynät, juomalasit ja luomuhedelmät.

Syntypaikkalajittelusta saa yhden lisäpisteen, jos kokousvieraat voivat lajitella jätteensä paperin lisäksi vähintään 2 muuhun ryhmään. Lasaretissa kokousvierailta on mahdollisuus lajitella paperi- ja energiajätteet. Suurimmassa osassa kokoustiloja voidaan lisäksi lajitella sekajäte. Lajitteluohjeet ovat tiloissa esillä. Tästä myönnettiin Lasaretille lisäpiste.

Yhden lisäpisteen voi saada, jos yli 90 % konferenssilehtiöistä on ympäristömerkittyjä. Myös taululehtiöistä ja kynistä saa molemmista yhden pisteen, jos niistä yli 90 % on ympäristömerkittyjä. Lasaretissa käytetään Paperipiste Oy:n Joutsenmerkittyjä kokouslehtiöitä ja lehtiötauluja, joten siitä myönnettiin 2 pistettä.

Juomalasiens käytöstä kokoustiloissa saa yhden pisteen todentamalla, että niissä ei ole kertakäyttölaseja. Lasaretin kokoustiloissa käytetään kertakäyttölaseja, tilalle ollaan kuitenkin miettimässä muuta ratkaisua. Pistettä ei kuitenkaan voitu myöntää tästä kohdasta.

Luomuhedelmien tarjoilusta saa yhden pisteen, jos vähintään 20 % tarjolla olevista hedelmistä on luomuhedelmiä. Puoli pistettä saa, mikäli vähintään 10 % tarjolla olevista hedelmistä on luomuhedelmiä. Lasaretissa käytetään paljon luomutuotteita, mutta kokoustarjoilussa tämä vaatimus ei täytynyt.

Tämän osion enimmäispistemäärä on 6 pistettä, josta Lasaretti sai 3 pistettä

5.8.11 Lisävaatimus hotelleille, joissa on uima-allas

Joutsenmerkkihakemuksessa uima-altaalla tarkoitetaan allasta, jonka vesi kierrätetään ja desinfioidaan. Hotelli Lasaretin asiakkailta on mahdollisuus käyttää pääsääntöisesti Verven kuntoutusasiakkaiden käytössä olevaa uima-allasta sauna-aikojen yhteydessä. Uima-altaan huolto ja puhdistus ovat ISS Palveluiden vastuulla, ja palveluesimies Pirjo Pellikka antoi selvitykset lisävaatimuksen kysymyksiin. Uima-allasosastosta olisi voitu myöntää Lasaretille kaksi pistettä, mutta koska allasosasto on ensisijaisesti Verven käytössä, päätettiin jättää tämä kohta arvioimatta. Hotellien kriteereissä uima-altaalla viitataan yleensä hotellin omassa omistuksessa ja käytössä olevaan allasosastoon.

Uima-allasta koskevat vaatimukset ovat kaikki pistevaatimuksia, jotka koskevat uima-altaan desinfiointia, puhdistuskemikaaleja, allasosastoa ja uima-altaan lämpötilaa.

Uima-altaan allasveden puhdistus- ja desinfiointitavasta esitetään tekninen kuvaus. Mikäli voidaan osoittaa, että klooria on täydennetty ympäristön kannalta paremmalla vaihtoehdolla, joita ovat esimerkiksi otsonilla tai UV-valolla, myönnetään yksi piste.

Pisteen voi saada myös, jos uima-allas on varustettu automaattisella allaskemikaalien annostelulaitteilla selkeine käyttöohjeineen. Annostelulaitteiden toimintatavasta tulee tehdä selvitys. Lasaretissa täyttyivät molemmat edellä mainitut kriteerit.

Allasosastosta myönnetään vielä yksi piste, jos allasosaston veden- ja energiankulutus mitataan erikseen, tai puoli pistettä, jos toinen niistä on erikseen mitattavissa. Mittareista tulee tällöin esittää selvitys. Lasaretissa ei ole erillisiä mittareita allasosastolla.

Uima-altaan lämpötilasta voi saada enintään yhden pisteen, jos sisäuima-altaan veden keskilämpötila on enintään 27 °C tai jos uima-allas lämmitetään geotermisellä energialla tai aurinkoenergialla. Kuntoutuskäytöstä johtuen Lasaretin uima-altaan lämpötila on normaalia korkeampi eli 30 °C. Siksi tästä kohdasta ei tullut pistettä, mutta altaan lämpötilaa päätettiin laskea yhdellä asteella ensin kokeiluluontoisesti.

5.8.12 Ympäristöasioiden hallinta

Hotellilla on oltava kirjallinen ympäristöasioiden hallintajärjestelmä vaatimusten täyttymisen varmistamiseksi ja siinä tulee olla dokumentoituna pakolliset menettelyohjeet. Mikäli pakolliset menettelyohjeet on toteutettu hotellin ISO 14 001:n tai EMAS:in mukaisessa sertifioidussa ympäristöasioiden hallintajärjestelmässä, riittää tarkastajan todistus vaatimuksien toteutuksesta.

Pakolliset menettelyohjeet koskevat hotellin organisaatiota ja vastuuta, toimenpiteitä ympäristövaikutusten vähentämiseksi, lakeja ja viranomaisvaatimuksia, Joutsentietoa henkilökunnalle ja asiakkaille annettavia tietoja, jatkuvia mittauksia, Joutsenvaatimusten dokumentointia, energiaa vaativia laitteita ja huoltopäiväkirjaa, kemiallisten tuotteiden käsittelyä ja vuosittaista seurantaa.

Hotellin organisaatio on kuvailtava ja ympäristötyön vastuuhenkilöt nimettävä seuraaville osa-alueille: Joutsenlupa, Joutsenluvan markkinointi, lainsäädännön noudattaminen, koulutus, hankinnat, käyttö ja huolto (astianpesukonehuolto, jäähdytyskonehuolto, ilmanvaihto- ja

lämmityshuolto), siivous ja erityispuhdistus. Lasaretissa vastuuhenkilönä toimii useimmissa osiossa hotellin johtaja, astiainpesukonehuollosta vastaa keittiöpäällikkö ja muusta kiinteistön kone - ja laitehuollosta sekä siivouksesta ja erityispuhdistuksesta ISS Palvelut Oy.

Joutsenluvan markkinoinnin vastuuhenkilön on allekirjoitettava erillinen liite, jossa vakuutetaan, että hotellissa noudatetaan Joutsenmerkin kriteerien mukaista markkinointia ja että markkinoinnista vastaaville työntekijöille tiedotetaan ympäristömerkinnän sisällöstä.

Hotellilla on oltava ympäristövaikutusten vähentämiseksi asianmukaiset toimenpiteet sisältävä toimintasuunnitelma, jossa nimetään vähintään kaksi mitattavissa olevaa ajallisesti rajoitettua tavoitetta. Tavoitteisiin kirjataan energian, kemikaalien, veden tai jätteiden aloilta valitut toimenpiteet, jotka johtavat konkreettisiin ympäristöparannuksiin, ja lisäksi mahdollinen energia-analyysi. Toimintasuunnitelmassa pitää nimetä toimintaan valittu vastuuhenkilö ja sitä on tarkistettava yritystoiminnan ja tavoitteiden muuttuessa. Lasaretin toimintasuunnitelman tavoitteiksi asetettiin energian ja veden kulutuksen vähentäminen 5 %:lla vuoden 2013 aikana. Vastuuhenkilönä toimii hotellin johtaja Anna Paakkari. Lisäksi vähennetään kemikaalien kulutusta lisäämällä mikrokuituliinon käyttöä siivouksessa ja vuoden 2013 aikana siirrytään käyttämään Joutsenmerkittyjä mikrokuituliinoja. Tästä vastaa ISS Palveluiden palveluesimies Pirjo Pellikka.

Hotellin tulee noudattaa kaikessa toiminnassaan voimassa olevia lakeja ja viranomaisvaatimuksia. Tämä tarkoittaa voimassa olevaa lainsäädäntöä, joka koskee esimerkiksi työympäristöä, ulkoista ympäristöä, taloutta, terveyttä ja hygieniaa.

Hotelli sitoutuu jakamaan Joutsentietoa henkilökunnalleen, johon kuuluvat kaikkeen päivittäiseen toimintaan osallistuvat koko- ja osa-aikatyöntekijät sekä urakoitsijat. Henkilökunnalle tulee jakaa tietoa, jolla taataan joutsenmerkkivaatimusten täyttyminen. Lisäksi tulee kaikkia työntekijöitä informoida vuosittain hotellin ympäristötyöstä ja heitä on koulutettava sekä yleisissä ympäristöasioissa että omaan työhön liittyvissä ympäristönäkökohdissa. Tavoitteena on, että kaikki työntekijät ymmärtävät oman työnsä mahdollisista ympäristövaikutuksista ja ympäristöeduista, jotka voidaan saavuttaa henkilökohtaisella panoksella sekä työskentelemällä Joutsenmerkin parissa. Koulutukseen osallistuminen ja koulutuksen sisältö on dokumentoitava. Myös urakoitsijoiden on osallistuttava hotellin koulutukseen tai osoitettava dokumentilla, että heillä on vastaava koulutus. Lasaretissa pidettiin koko henkilöstölle ja ISS palveluiden henkilökunnalle koulutustilaisuus Joutsenmerkkihakemuksen valmistuttua.

Asiakkaille annettavat tiedoissa on informoitava asiakasta siitä, että joutsenmerkityssä hotellissa asumalla he vaikuttavat siihen, että ympäristö kuormittuu vähemmän. Hotellin tulee myös kertoa ympäristötyöstään. Asiakkaita voi lisäksi neuvoa siitä, miten he omalla toiminnallaan voivat keventää ympäristön kuormitusta esimerkiksi säästämällä energiaa, käyttämällä samaa pyyhettä useita kertoja tai lajittelemalla jätteet. Asiakkaille annettavista tiedoista liitetään hakemukseen kopio. Lasaretissa asiakkaita informoidaan huoneisiin jaettava materiaalilla sekä hotellin infokanavalla.

Ympäristöasioiden hallintaan kuuluvat jatkuvat mittaukset, jotka sisältävät menettelyohjeet veden, energian, jätteiden ja kemiallisten tuotteiden Joutsenluvan raja-arvojen mittaukseen ja dokumentointiin. Näihin kuuluvat energian- ja vedenkäytön mittaaminen ja dokumentointi-kuukausittain majoitusliikkeen ollessa auki sekä kemiallisten tuotteiden kulutuksen ja jätteiden määrän mittaaminen ja dokumentoinnit kerran vuodessa. Lasaretissa suoritetaan mittaukset ja dokumentoinnit vaaditulla tavalla.

Joutsenvaatimusten dokumentointi tarkoittaa sitä, että kaikki joutsenlupaa koskevat asiakirjat, esimerkiksi mittauseraportit, koulutusrekisterit ja huoltosopimukset, ovat helposti saatavilla. Lasaretissa kaikki dokumentit ovat hotellin johtajan huoneessa ja tietojen seurantalomakkeita ylläpitävät niistä vastaavat henkilöt.

Energiaa vaativista teknisistä laitteista on oltava luettelo ja huoltopäiväkirja, josta ilmenee niiden huoltovälit ja huollon vastuuhenkilöt. Tällaisia laitteita ovat esimerkiksi jäähdytys-, lämmitys- ja ilmastointilaitteet sekä uima-allas. Lasaretissa luettelot ja huoltopäiväkirjat ovat ravintolalaitteiden osalta keittiöpäälliköllä ja muiden laitteiden osalta ISS Palveluiden vastuuhenkilöillä.

Henkilökunnalla on oltava käytössä selkeät, helppotajuiset ja helposti saatavilla olevat kemiallisten tuotteiden annostelu- ja käsittelyohjeet. Tuotteista on pidettävä kirjallista, vähintään kerran vuodessa päivitettävää luetteloa ja niistä täytyy olla käyttöturvallisuustiedotteet kaikkien työntekijöiden ymmärtämällä kielellä. Vaatimukseen sisältyvät astianpesuun, tekstiilien pesuun, siivoamiseen, erikoispuhdistukseen ja uima-altaiden huoltoon käytettävät kemialliset tuotteet. Lasaretissa luettelot ovat astianpesuaineiden osalta keittiöpäällikön ja muiden aineiden osalta ISS Palveluiden vastuulla. Kuvissa 26. ja 27. esitetään ISS Palveluiden palvelusimies Pirjo Pellikan todennus vaatimuksen toteutuksesta.

Kuva 27. Kemialliset aineet ja niiden käyttöturvallisuustiedotteet.

Kuva 28. Annostelulaite.

Hotelli sitoutuu lopuksi vuosittaiseen seurantaan, jonka suorittaa Pohjoismainen ympäristömerkintä. Joistakin vaatimuksista voidaan tehdä kirjallinen seuranta, johon tulee vastata määräjassa. Pohjoismainen ympäristömerkintä voi tehdä myös tarkistuskäyntejä paikan päällä.

5.9 Säännöt

Joutsenmerkin saadakseen hotellin on tunnettava asiakirja Tuotteiden Pohjoismaista ympäristömerkintää koskevat säännöt - päivätty 12. joulukuuta 2001, tai sen uudempi versio. Asiakirja sisältää muun muassa Joutsenmerkinnän yleiset ohjeet, hakemuslomakkeen, salassapitovelvollisuudet ja maksut. Vakuutuksellaan hotelli sitoutuu noudattamaan kyseisiä sääntöjä markkinoinnissaan. Lisäksi hotelli vakuuttaa tutustuneensa hotellien ja retkeilymajojen Joutsenmerkin kriteereihin ja sääntöihin ja tiedottavansa niistä palveluitaan markkinoiville työntekijöilleen.

5.10 Kooste hotelli Lasaretin pisteistä

Hotelli Lasaretin saamista pisteitä laadittiin taulukko, josta on helposti luettavissa kultakin osa-alueelta saadut pisteet ja osa-alueiden enimmäispistemäärä. Taulukkoa ei ole sähköisessä hakemuslomakkeessa, joten se täytyy tehdä erikseen manuaalista pohjaa käyttämällä.

Taulukko 1. Kooste hotelli Lasaretin pisteistä.

Taulukko A	Hotellin pisteet	Mahdolliset enimmäispisteet
Käyttö ja huolto	17,0	25,0
Hotellin tilat ja vastahankitut tuotteet	14,5	20,0
Hotellihuoneet	6,0	12,5
Keittiö ja ruokasali	6,0	7,5
Siivous ja pesu	8,0	11,0
Jätteet	6,0	6,0
Kuljetukset	2,0	3,0
Yhteensä	59,5	85,0

Taulukko B	Hotellin pisteet	Mahdolliset enimmäispisteet
Hotellin ja ravintolan lisävaatimukset	5,0	7,5
Lisävaatimukset hotelleille, joilla on konferenssitilat	3,0	6,0
Lisävaatimukset hotelleille, joissa on uima-allas	0,0	4,0
Yhteensä	8,0	17,5

Taulukko C	Hotellin pisteet
Lisäpisteet raja-arvoista	4,0
Lisäpisteet energian raja-arvoista	0
Lisäpisteet Joutsenmerkitystä ravintolasta	0
Yhteensä	4,0

- Käytön ja huollon pistevaatimuksista tulee täytyä vähintään 60 % enintään 25 pisteestä eli 15 pistettä. Lasaretti sai 17,0 pistettä käyttö- ja huolto-osiosta.
- Kokonaispistesumma on yhteensä enintään 103 pistettä, josta tulee täytyä vähintään 65 % eli 67 pistettä. Lasaretin pistesummaksi kirjattiin 71,5.

6 POHDINTA

Johdannossa todettiin, että maailmassa on tällä hetkellä käytössä yli 400 erilaista ympäristömerkkiä. Tavallisen kuluttajan lienee käytännössä mahdotonta tietää niiden alkuperästä ja luotettavuudesta. On erittäin todennäköistä, että virallisten ympäristömerkkien ja -järjestelmien arvostus tulee kasvamaan ja kuluttajan luottamus niitä kohtaan lisääntyy entisestään. Yritysten välisessä liiketoiminnassa on nykyään jo usein yhtenä hankintakriteerinä standardisoitu ympäristöjärjestelmä tai yritykselle auditoitu virallinen ympäristömerkki. Yrityksissä on tapahtunut myös huomattava asennemuutos ympäristöasioissa, positiiviseen suuntaan. Vielä muutama vuosikymmen sitten ympäristöasioiden hoitaminen koettiin ylimääräiseksi kulueräksi. Nyt tiedetään, että kestäville hankinnoilla ja uudella teknologialla voidaan saada aikaiseksi huomattavia kustannussäästöjä.

Suuri osa yrityksistä, myös hotelleista, toimii vuokratiloissa, ja Joutsenmerkkikriteerien täytyminen on silloin vahvasti riippuvainen kiinteistön omistajan halukkuudesta panostaa energiatehokkaisiin ratkaisuihin. Tilastokeskuksen mukaan kiinteistöjen lämmitykseen käytettävä energia on jopa 22 prosenttia Suomen kokonaisenergiankulutuksesta. Uusimman teknologian avulla varustetuissa taloissa kulutus voidaan laskea jopa alle 40 prosenttiin tavallisiin rakennuksiin verrattuna. Kun loppukäyttäjä kuitenkin yleensä maksaa kiinteistön energiakustannukset, tulee kilpailu toivottavasti tulevaisuudessa ohjaamaan yritykset tiloihin, joissa on panostettu näihin ratkaisuihin, ja sitä kautta myös vanhempien tilojen tekniikoiden paranemiseen.

Hotelli Lasaretin päätös lähteä hakemaan Joutsenmerkkiä hotellitoiminnalleen oli onnistunut valinta tarjolla olevista ympäristötuotteista. Joutsenmerkin vahva brändi tuo lisäarvoa hotellin viestintään, kun se kertoo sidosryhmilleen ympäristötyöstään. Joutsenmerkin käyttöoikeuden saaminen lisää hotellin kilpailukykyä esimerkiksi julkishallinnon tarjouskilpailuissa, joten sillä on suora vaikutus taloudelliseen menestymiseen ja työllistämiseen. Hotelli tulee saamaan konkreettista hyötyä myös suorina kustannussäästöinä, kun tulevilla hankinnoilla ja kiinteistön huolto- ja korjaustoimenpiteissä otetaan huomioon hakuprosessin aikana havaitut kehittämiskohteet. Merkin käyttöoikeuteen sisältyvä seuranta ja henkilökunnan koulutus luovat vahvan pohjan ympäristöjohtamisen tueksi. Joutsenmerkin merkitys yksittäisille asiakkaille on kysymys, jota kannattaa selvittää myöhemmin vaikkapa asiakastyytyväisyyskyselyn yhteydessä.

Joutsenmerkin hakuprosessi on varsin mittava prosessi, ja se vaatii tiivistä yhteistyötä yrityksen kaikkien sidosryhmien kesken. Palvelut ja tuotteet syntyvät useista eri tuotantoprosesseista, joiden tuottamiseen tarvitaan monia eri toimijoita. Hotelli-ravintola Lasaretissa oli tehty määrätietoista työtä ympäristöasioiden edistämiseksi jo ennen Joutsenmerkin hakemista, mikä helpotti nyt tehtyä työtä huomattavasti. Hotellin johtaja Anna Paakkarin henkilökohtainen kiinnostus ympäristöasioihin näkyy koko yrityksen johtamisessa. Ensiarvoisen tärkeää oli Lasaretin ympäristötyö ja koko henkilöstön vahva sitoutuminen ympäristötyöhön. Erityisen merkittävänä pidän ISS palveluiden, varsinkin palveluesimies Pirjo Pellikan, panosta kiinteistön huolto- ja siivousraporttien laatimisessa. Hotellin oman henkilöstön osallistuminen dokumenttien laadintaan sujui jouhevasti, eikä mikään työvaihe tuottanut hankaluuksia. Hakemukseen kirjatut dokumentit todettiin hyviksi ja tarpeellisiksi työkaluiksi myös jatkossa.

Joutsenmerkin hakuprosessi antaa yritykselle erinomaisen pohjan sen ympäristöpolitiikan kehittämiseksi myös jatkossa. Lasaretin toiminnalle olisi luontevaa hakea seuraavassa vaiheessa Joutsenmerkki myös ravintolatoiminnalle. Sitä varten Lasaretissa on jo valmiit työkalut tämän prosessin kautta hankittuna. Ravintolan luomu- ja lähiruokatuotteita voidaan kehittää edelleen ja hotellin Joutsenmerkin kriteerien mukaisesti myös ravintolan keittiön toimintoja kehitetään jatkuvasti. Joutsenmerkin kriteereissä edellytetään vuosittaisten kehittämiskohteiden valintaa ja niiden toteutumisen seuranta. Lasaretin ympäristötyöllä on nyt hyvä työväline ympäristötyön kehittämiseksi, ja prosessin myötä selvisi myös keinoja, joilla asioihin voi vaikuttaa. Kaikkea ei voi toteuttaa kerralla, mutta kun tiedetään kehitystarpeet, niihin voi myös alkaa varautua ennakolta. Esimerkiksi pesulan vuosisopimusta kilpailutettaessa yhtenä kriteerinä voisi olla se, että pesulalla tulee olla Joutsenmerkki.

Oppimiseni kannalta pidän erittäin merkittävänä sitä, että sain opinnäytetyöni myötä konkreettista tietoa siitä, miten omilla valinnoillani pystyn toimimaan ympäristöä vähemmän kuormittavalla tavalla. Valitsen kaupasta nykyisin aina Joutsenmerkityt tuotteet mikäli niitä vain on saatavilla. Kiinnitän myös entistä enemmän huomiota energiankulutukseen sekä kotonani että työpaikallani.

Toivon opinnäytetyöni tarjoavan Joutsenmerkin hakemista harkitsevalle yritykselle ohjeita ja neuvoja prosessin toteutuksesta. Uudet kriteerit tulevat voimaan vuonna 2014 ja niihin tulee entistä tiukempia vaatimuksia, joten valmistelut niiden saavuttamiseksi on syytä aloittaa hyvissä ajoin.

LÄHTEET

Biodynaaminen yhdistys 2005. Demeter-merkin käyttöehdot.

[http://www.biodyn.fi/docs/Demeter-merkin % 20kayttoehdot, % 201.7.2005.pdf](http://www.biodyn.fi/docs/Demeter-merkin%20kayttoehdot,%201.7.2005.pdf). Viitattu 12.10.2012.

Earth Summit 2012. <http://www.earthsummit2012.org/conference>. Viitattu 25.12.2012.

Ecolabel Index 2012. <http://www.ecolabelindex.com/> 2013. Viitattu 3.1.2013.

Ecolabel Index 2013. <http://www.ecolabelindex.com/ecolabels/?st=region,europe>. Viitattu 3.2.2013.

Euroopan komissio 2012. Maatalous ja maaseudun kehittäminen.

http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/logo_fi. Viitattu 12.10.2012.

European Commission 2012. Enterprise and Industry.

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/environmental-management/index_en.htm l.d. Viitattu 18.10.2012.

Elintarviketurvallisuusvirasto.2009. Luomu.

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/markkinointi_/090108_kayttosaannot_fi.pdf. Viitattu 20.10.2012.

Honey, M., 2002. Ecotourism & certification. Washington DC: Island Press.

Heikkinen H., Rovio E. & Syrjälä L.2008. Toiminnasta tietoon. Helsinki: Hansaprint Direct.

Hemmi, J., 2005. Matkailu, ympäristö, luonto osa 1. Jyväskylä : Gummerus.

Hotelli Lasaretti 2012.

<http://www.lasaretti.com/media/layout/img/hotelli/hotelliheader.jpg>. Viitattu 15.10.2012.

Hyvää Suomesta 2012. <http://www.hyvaasuomesta.fi/Suomeksi/Perustiedot>. Viitattu 2.10.2012.

Joutsenmerkki 2011. <http://www.ymparistomerkki.fi/>. Viitattu 2.10.2012.

Joutsenmerkki 2012. Ympäristömerkinnän uutisia 1.10.2012. Viitattu 5.10.2012.

Kuluttajavirasto 2010. Eko-ostaja. Ympäristömerkit. <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/eko-ostaja/ymparistomerkit/> Viitattu 10.12.2012.

Kuluttajavirasto 2011. Eko-ostaja. Ympäristömerkit. Pakkausmerkit. <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/eko-ostaja/ymparistomerkit/pakkausmerkit/>. Viitattu 10.12.2012.

Luomuliitto 2012. Leppäkerttumerkki. <http://www.luomuliitto.fi/luomutuotanto/leppakerttumerkki/>. Viitattu 6.12.2012.

Luonto-Liitto 2011. <http://luontoliitto.fi/index.html>. Viitattu 10.12.2012.

Luomutietopankki Luomu.fi. 2010. <http://www.luomu.fi/tietopankki/krav-merkki-suosituin-laatumerkinta-ruotsissa/>. Viitattu 5.12.2012.

Marttinen, K., Saastamoinen, S. & Suvanto, S. 2000. Yrityksen ympäristövastuut. Saarijärvi: Kauppakaari.

Motiva 2012a. Motiva Services Oy. http://motiva.fi/motiva_services_oy/. Viitattu 3.1.2013.

Motiva 2012b. Koti ja asuminen. Vaikuta hankinnoilla. http://www.motiva.fi/koti_ja_asuminen/vaikuta_hankinnoilla/energia-_ja_ymparistomerkinnaat. Viitattu 3.1.2013.

Naturskyddsföreningen 2013. <http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-milj%C3%B6val>. Viitattu 5.1.2013.

OEKO-TEX Gemeinschaft 2012. https://www.oeko-tex.com/de/manufacturers/philosophy/why_oeko_tex/why_oeko_tex.html. Viitattu 10.12.2012.

Paakkari, A. 2011. Hotelli-ravintola Lasaretin ympäristöstrategia. fMBA-koulutuksen kehitystyö. OAMK. Liiketalouden yksikkö.

Page, S.J. & Dowling, R.K. 2002. Ecotourism. Pearson Education.

Pinkse, J. & Kolk, A. 2009. International Business and Global Climate Change. Oxon: Routledge.

Pohjoismaiden ministerineuvosto. 2011. Tietoa Joutsenmerkistä.

<http://www.norden.org/fi/pohjoismaiden-ministerineuvosto/ministerineuvostot/ymparistoeasiain-ministerineuvosto-mt-m/joutsenmerkki>. Viitattu 7.10.2012.

Pohjoismaiden ympäristömerkintä 2000.

<http://www.ymparistomerkki.fi/files/13/filosofi.pdf>. Viitattu 5.10.2012.

Pohjoismaiden ympäristömerkintä 2012. Hotellit ja retkeilymajat 072/3.4.

Pohjola, T. 2003. Johda ympäristöasioita tehokkaasti. Jyväskylä: Talentum.

Reilu kauppa. 2011. Reilun kaupan edistämisyhdistys ry.

<http://www.reilukauppa.fi/meista/mikae-reilu-kauppa/>. Viitattu 7.10.2012.

Rohweder, L., 2004. Yritysvastuu-kestävää kehitystä organisaatiossa. Porvoo :WSOY.

Suomen luonnonsuojeluliitto 2012. Ekoenergia. <http://www.ekoenergia.fi/merkin-kayttajille/kriteerit>. Viitattu 10.12.2012.

Suomen luonnonsuojeluliitto 2012. <http://www.sll.fi/>. Viitattu 10.12.2012.

Suomalaisen työn liitto 2012. Avainlippu. <http://www.avainlippu.fi/avainlippu>. Viitattu 20.11.2012.

SMAL Suomen Matkatoimistoalan liitto ry. 2009. <http://www.smal.fi/index.php?402>. Viitattu 18.10.2012.

Suomen Standardisoimisliitto 2012a. Ympäristöjärjestelmät. Ohjeita ympäristönäkökohdat huomioon ottavan suunnittelun (ekosuunnittelun) sisällyttämisestä ympäristöjärjestelmään. SFS-EN ISO 14006. Helsinki. Viitattu 15.11.2012.

Suomen Standardisoimisliitto 2012b. Julkaisut ja palvelut. Standardi tutuksi.

http://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/standardi_tutuksi. Viitattu 5.11.2012.

- Suomen Standardisoimisliitto 2012c. Julkaisut ja palvelut. Ympäristöjärjestelmä.
http://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/tuotteet_valokeilassa/iso_14000_ymparistojohdaminen/ymparistojarjestelma. Viitattu 8.11.2012.
- Suomen Ympäristökeskus. 2012. EMAS -järjestelmä.
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=270741&lan=fi&clan=fi>. Viitattu 5.11.2012.
- Suursalmi J.2012. Motiva Services Oy. Sähköposti. 31.5.2012
- Swarbrooke, J. & Horner, S. 2007. Consumer behavior in tourism. Butterworth-Heinemann. Elsevier.
- Travelcon.2007.<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/eu-ecolabel-for-businesses.html>. Viitattu 15.11.2011.
- UN Documents. 1987. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>. Viitattu 15.9.2012.
- United Nations Environment Programme (UNEP), 2001. Environmental impacts of tourism. <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/envi/index.html> . Viitattu 18.10.2012.
- UNWTO2001a. United Nations Sustainable Development
<http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>. Viitattu 25.12.2012.
- UNWTO2001b. World Tourism Organization. Sustainable Development of Tourism/Definition. <http://www2.unwto.org/en>. Viitattu 3.10.2012.
- Virtuaali ammattikorkeakoulu 2009.
<http://www.amk.fi/opintojaksot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670359399/1154756862024.html>. Viitattu 4.2.2013.
- WWF 2012. <http://wwf.fi/yritykset/greenoffice/>. Viitattu 10.12.2012.

Ympäristömerkki 2012a. Organisaatio. Lautakunta.

<http://www.ymparistomerkki.fi/ymparistomerkki/organisaatio/lautakunta>. Viitattu 15.11.2012.

Ympäristömerkki 2012b. Joutsentuotteet. <http://www.ymparistomerkki.fi/tuotteet>. Viitattu 16.11.2012.

Ympäristömerkki 2012c. Kriteerit. Lausunnoilla.

<http://www.ymparistomerkki.fi/ymparistomerkki/kriteerit/lausunnoilla>. Viitattu 3.1.2013.

Ympäristömerkki 2012d. Ajankohtaista. Julkaistu 2.10.2012.

http://www.ymparistomerkki.fi/ajankohtaista?3734_m=4760. Viitattu 10.12.2012.

Ympäristömerkki 2012e. Yrityksille. Maksut.

http://www.ymparistomerkki.fi/files/2644/Pohjoismaiset_harmonisoidut_maksut.pdf. Viitattu 10.12.2012.

Ympäristömerkki 2012f. EU-kukkamerkki. <http://www.ymparistomerkki.fi/eu-kukka/eu-kukkamerkki>. Viitattu 3.10.2012.

Ympäristömerkki 2012g. EU-ympäristömerkin tuotteet ja palvelut.

http://www.ymparistomerkki.fi/eu-kukka/eu-kukkamerkki/eu-ymparistomerkin_tuotteet_ja_palvelut. Viitattu 3.12.2012.

Ympäristömerkki 2012h. EU-Kukka.Yrityksille.Maksut.<http://www.ymparistomerkki.fi/eu-kukka/yrityksille/maksut>. Viitattu 3.12.2012.

Ympäristömerkki 2012i.

http://www.ymparistomerkki.fi/files/1427/Hotellihakemus_fi2012t.pdf. Viitattu 10.10.2012.

Ympäristömerkki 2012j. Joutsenmerkin myöntämisperusteet. Hotellit ja retkeilymajat. Versio 3.4. www.ymparistomerkki.fi/files/1401/072fi3_4hotelli.pdf. Viitattu 10.10.2012.

Ympäristömerkki 2012k. http://www.ymparistomerkki.fi/files/1401/072fi3_4hotelli.pdf. Viitattu 15.9.2012.

Ympäristöministeriö 2012a. Ympäristöjärjestelmät ja – johtaminen.

<http://www.ymparisto.fi/emas> . Viitattu 3.12.2012.

Ympäristöministeriö 2012b. Yritykset ja yhteisöt. Tuotteet ja hankinnat. Ympäristömerkit.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=12129&lan=fi>. Viitattu 15.11.2012.

Ympäristöministeriö 2012c. Ympäristöindikaattorit, -laskennat ja -standardit.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=1645&lan=fi#a2>. Viitattu 1.10.2012.

LIIITEET

